

Var ska de bo?

– en kvalitativ studie av boendeanternativ för ensamkommande flyktingbarn

Av Sandra Andersson och Isabella Böö

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats SOPA63
Ht -12

Handledare: Frans Oddner

Abstract

Title: Where should they live? - A qualitative study of accommodation for unaccompanied refugee children

Author: Sandra Andersson and Isabella Böö

Around the world there are people who are on the run, among these people there is a large number of unaccompanied refugee children who for various reasons have been displaced and separated from their parents. When an unaccompanied refugee child is arriving to Sweden, one of the first questions is where the child will live. In Sweden, these unaccompanied children first arrive to a municipality. In this municipality the child lives in a temporary housing while waiting to be passed on to a more permanent living in a so called assigned municipality. The different assigned municipalities work in different ways and have different accommodations to offer these children. The purpose of this study was to develop a deeper understanding of how representatives of various municipalities experience the work with the placement of unaccompanied refugee children. To conduct the study, we used a qualitative approach in which we interviewed representatives of seven different municipalities. In the choice of municipalities, we have made a selection where we chose not to look at arrival municipalities and instead focused on assigned municipalities. This selection was made due to our interest in how the municipalities solve the permanent housing for the children and not the temporary accommodation which arrival municipalities stand for. The theories we have used in our analysis of empirical data is Cullberg's theory of crisis, as well as parts of systems theory in which we limited ourselves to only focus on the family as a system. These theories, together with previous research, helped us to point out some patterns / themes in the analysis, themes we found that the several interviews had in common. The main conclusions we can do in our study is that local reasoning about the choice of accommodation for unaccompanied refugee children, are based on previous experiences. But most importantly, it is concluded that the child's best interests is what forms the basis and what determines the choice of accommodation in the work with the placement of unaccompanied refugee children. The municipalities have different accommodation options that they use in the first place. But sometimes, to meet the child's best, the municipalities are doing exceptions and other accommodations, in addition to the municipality primarily uses, can be considered. Finally, it is clear from the analysis that the work of unaccompanied refugee children could be improved because the representatives of the municipalities mentioned aspects that do not work very well.

Keywords: Unaccompanied refugee children, accommodation, crisis theory, systems theory, the child's best

Sammanfattning

Titel: Var ska de bo? – en kvalitativ studie av boendialternativ för ensamkommande flyktingbarn

Författare: Sandra Andersson och Isabella Böö

Runt om i världen finns det människor som befinner sig i flykt, bland dessa människor finns ett stort antal ensamkommande flyktingbarn som av olika anledningar har tvingats fly och skiljas åt från sina föräldrar. När ett ensamkommande flyktingbarn kommer till Sverige är en av de första frågorna som dyker upp frågan om vart barnet ska bo. I Sverige kommer de ensamkommande flyktingbarnen först och främst till en ankomstkommun, en kommun där barnet bor i ett tillfälligt boende i väntan på att slussas vidare till ett mer permanent boende i en så kallad anvisningskommun. Anvisningskommunerna arbetar på olika sätt och har olika boendialternativ att erbjuda dessa barn. Syftet med studien var att utveckla en fördjupad förståelse för hur företrädare i olika kommuner upplever arbetet med placeringen av ensamkommande flyktingbarn. För att kunna genomföra studien har vi använt oss av en kvalitativ metod där vi intervjuat företrädare i sju olika kommuner. I valet av kommuner har vi gjort ett urval där vi valt bort ankomstkommuner och istället fokuserat på anvisningskommuner. Detta urval har vi gjort då vi intresserat oss för hur kommunerna löser det mer permanenta boendet för barnen och inte det tillfälliga boendet vilket ankomstkommunerna står för. Teorierna vi har använt oss av i vår analys av empirin är Cullbergs teori om kris samt delar av systemteori där vi avgränsat oss till att enbart fokusera på familjen som system. Dessa teorier har tillsammans med tidigare forskning hjälpt oss att urskilja vissa mönster/teman i analysen, teman som vi funnit i gemensamma i flera intervjuer. Resultatet av vår studie presenteras genom dessa olika teman vilka vi kunnat dra olika slutsatser från. De viktigaste slutsatserna vi kan göra i vår studie är att kommunföreträdarnas resonemang kring valet av boende för ensamkommande flyktingbarn bygger på tidigare erfarenheter av placeringsarbete. Men viktigast av allt är slutsatsen om att barnets bästa är det som ligger till grunden och det som avgör valet av boende i arbetet med placeringen av ensamkommande flyktingbarn. Kommunerna har olika boendialternativ som de använder sig av i första hand men för att tillgodose barnets bästa görs ibland undantag i kommunerna och andra boendialternativ utöver de som kommunen i första hand använder sig av kan bli aktuella. Avslutningsvis framgår det av analysen att arbetet med ensamkommande flyktingbarn skulle kunna förbättras då företrädarna i kommunerna nämner olika aspekter som fungerar mindre bra.

Nyckelord: Ensamkommande flyktingbarn, boendialternativ, kristeori, systemteori, barnets bästa

Förord

Vi vill börja med att tacka våra intervjupersoner som delat med sig av sina kunskaper och visat stort engagemang för vår studie. Er medverkan har gjort det möjligt för oss att genomföra denna studie och fördjupa våra kunskaper i ämnet. Vidare vill vi rikta ett tack till vår handledare Frans Oddner som genom goda råd och bra feedback har stöttat och väglett oss i arbetet med C-uppsatsen.

Helsingborg januari 2013

Arbetsfördelning

I arbetet med denna C-uppsats har vi valt att fördela arbetet på följande sätt;

Sandra Andersson: Teoriavsnittet, intervju 4-7

Isabella Böö: Tidigare forskning, intervju 1-3

Resterande delar har vi skrivit tillsammans.

Innehållsförteckning

Abstract

Sammanfattning

Förord

INEDNING	1
Problemformulering	1
Syfte.....	3
Frågeställningar.....	3
Begreppsdefinitioner.....	3
BAKGRUND	4
Aktuell lagstiftning	4
Tidigare forskning	4
Från stora institutioner till mindre och mer familjära HVB-hem – en utveckling.....	5
Ensamkommande flyktingbarns integration i samhället - utifrån barnens perspektiv	6
Att vara både flyktingbarn och fosterbarn	8
Psykologiska svårigheter med att vara flykting och möta ett nytt land.....	9
METOD	10
Metodval.....	10
Tillvägagångssätt & litteratursökning	11
Urval.....	11
Semistrukturerade intervjuer	12
Ljudupptagning av intervjuer & transkribering	13
Analys av material/empiri.....	14
Generaliserbarhet, validitet och reliabilitet.....	14
Etiska överväganden.....	15
TEORI.....	16
Cullbergs kristeori	16
Tonårsperioden	17
Posttraumatiskt stressyndrom	18
Krisens förlopp och symtom	18
Systemteori.....	19
Generellt om systemteori & avgränsning	19
System, subsystem och suprasystem	20
Gränser	21

ANALYS	21
Placering av ensamkommande flyktingbarn; sju olika kommuner och deras lösning på boendefrågan	21
Kommunföreträdarnas resonemang kring valet av boende.....	24
Kommunernas hänsynstagande till barnets bästa vid placering.....	39
Utifrån barnkonventionen	39
Utifrån barnets psykiska mående	41
Förutsättningar för att förbättra arbetet med placeringen av ensamkommande flyktingbarn....	45
AVSLUTANDE DISKUSSION.....	48
LITTERATURFÖRTECKNING	50
Bilaga 1 (intervjuguide)	

Inledning

Problemformulering

Den instabilitet och de oroligheter som råder i världen medför att många människor flyr sitt hemland. Bland dessa människor finns ett stort antal ensamkommande flyktingbarn, barn och ungdomar som av olika anledningar skiljts åt från sina föräldrar. Den främsta anledningen till att dessa barn kommer till Sverige är för att undkomma förföljelse och söka asyl. Andra barn blir ivägskickade av familjen på grund av de usla levnadsförhållandena som råder i hemlandet eller för att om möjligt få behandling mot någon sjukdom som inte kan behandlas i barnets hemland. Av de antal barn och ungdomar som kommer till Sverige har övervägande delen föräldrar och släkt kvar i hemlandet men de finns också de som vid ankomst till landet möts upp av någon anhörig (Fälldin & Strand, 2010, s 97-99).

När ett ensamkommande flyktingbarn kommer till Sverige är en av de praktiska och mest väsentliga frågorna var detta barn ska bo. Vårt intresse för ämnet väcktes då det genom ett samtal med en socialsekreterare kom till vår kännedom att kommunerna runt om i landet arbetar med olika boendeformer vid placering av dessa barn. Vår kunskap i ämnet och den förförståelse vi har är alltså att kommunerna runt om i landet placerar ensamkommande flyktingbarn i olika boendeformer och att det i varje kommun finns en vision om var barnet främst ska placeras. Vår fundering blev då hur hänsyn tas till barnets bästa i de kommuner som förespråkar endast en boendeform för ensamkommande flyktingbarn. Därav beslöt vi oss för att orientera oss i kunskapsläget och försöka hitta relevant forskning som specifikt berör boendeformer för ensamkommande flyktingbarn. Den tidigare forskning vi funnit kring ämnet handlar dock mer om flyktingar i det stora hela, om barn som flyr tillsammans med sina föräldrar och om olika omständigheter som gör att barn tvingas fly sitt hemland utan sina föräldrar. Wigg (2008) ger i sin avhandling en bild av hur ensamkommande flyktingbarn ser på sin situation i det nya landet, det gör även Lundberg & Dahlquist i artikeln "Unaccompanied children seeking asylum in Sweden: Living conditions from a child-centered perspective". Hessle (2009) skildrar en liknande bild, fast mer genom en tillbakablick, där hon i sin avhandling gjort en tioårsuppföljning och intervjuat ensamkommande flyktingbarn i vuxen ålder. I utvärderingsrapporten som gjorts av Höijer och Magnusson tillsammans med FoU Jämt (Forsknings- och utvecklingsenhet för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård i Jämtlands län) berättar en grupp ensamkommande flyktingbarn/ungdomar i Östersunds kommun om sina upplevelser kring att bo i gruppboende. Vi vill också nämna mer generell forskning om gruppboenden/HVB-hem och utvecklingen av denna boendeform vilket Johansson, Andersson & Whang (2008) skriver om i sin artikel "What

difference do different settings in residential care make for young people? A comparison of family-style homes and institutions in Sweden”.

Idag vilar det största ansvaret för ensamkommande flyktingbarn på kommunerna. I och med den lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2006 ändrades bestämmelserna kring mottagandet av ensamkommande flyktingbarn, en förändring som innebar att ansvaret mellan stat och kommun renodlades. Kommunerna har ansvaret för mottagandet, boendet och omsorgen av ensamkommande flyktingbarn och ungdomar. Vid ankomsten till Sverige tas dessa barn och ungdomar emot i nio så kallade ankomstkommuner där de placeras i tillfälliga transitboenden. Utöver de nio ankomstkommunerna har flera kommuner runt om i landet slutit avtal med migrationsverket om att ta emot och placera ensamkommande flyktingbarn, dessa kommuner går under namnet anvisningskommuner. Ankomstkommunernas mål är att så fort som möjligt barnet fått uppehållstillstånd slussa vidare barnet från transitboende ut till en anvisningskommun där ett mer långvarigt boende kan erbjudas. Det är kommunens ansvar att utreda barnets behov om insatser och placering i lämpligt boende. De har också ansvaret att utreda om en familj, t.ex. en anhörig, är lämplig och har förutsättningarna att ta emot barnet (Migrationsverket, 2012). Anvisningskommunerna har arbetat fram olika lösningar när det gäller placeringen av de ensamkommande flyktingbarnen. De två alternativ som finns är att placera barnen i familjehem eller i gruppboende dvs. HVB- hem. Har barnet släktingar i landet är ett tredje alternativ att placera barnet där.

Den ökande invandringen av ensamkommande flyktingbarn innebär idag en stor press för anvisningskommunerna i landet när det gäller att hitta boende till dessa barn. Vad vi förstått efter samtal med yrkesverksamma socionomer är det idag omdiskuterat att de ensamkommande flyktingbarnen inte ska placeras i redan befintliga HVB-hem och bo med barn och unga som har en helt annan problematik vilken ofta innefattar missbruk och kriminalitet. I och med detta har flera kommuner öppnat särskilda HVB-hem/gruppboenden som enbart riktar sig till ensamkommande flyktingbarn. Medan vissa kommuner har valt att starta upp gruppboenden, föredrar andra kommuner att placera barnen i familjehem. Hur kommer det sig att socionomerna som företräder kommunerna argumenterar olika kring vilket/vilka placeringsalternativ som ska gälla för dessa barn?

Enligt Artikel 22 i FN:s barnkonvention som handlar om barn som är flyktingar har alla länder som skrivit under konventionen lovat att ge ensamma barn som kommer till landet skydd och

hjälp. Om barnet/den unges föräldrar inte går att söka upp har ensamkommande flyktingbarn samma rätt till skydd och hjälp som andra barn i landet får när de inte kan bo hos sina föräldrar (Hammarberg, 2006, s 42). Hur tas hänsyn till barnets individuella behov om endast ett boendalternativ finns att erbjuda? Anses alla ensamkommande flyktingbarn i en kommun som enbart placerar i ett boendalternativ ha samma behov, eller är det praktiken som sätter stopp för placeringstanken?

Syfte

Syftet med föreliggande studie är att utveckla en fördjupad förståelse för hur kommunernas företrädare upplever arbetet med placeringen av ensamkommande flyktingbarn.

Frågeställningar

- Hur resonerar företrädarna i de olika kommunerna kring valet av placeringsalternativ för ensamkommande flyktingbarn?
- Vilka särskilda hänsyn tas till barnets individuella behov vid placeringen?

Begreppsdefinitioner

Ankomstkommun När ett ensamkommande asylsökande barn kommer till Sverige erbjuds barnet tillfälligt boende i den kommun där barnet ger sig tillkänna för svensk myndighet. Denna kommun kallas ankomstkommun och har ansvaret för barnet till dess att migrationsverket kan anvisa barnet till en så kallad anvisningskommun där barnet kan placeras i ett mer långvarigt boende (Migrationsverket, 2012).

Anvisningskommun Är en kommun som slutit avtal med migrationsverket om att ta emot ensamkommande flyktingbarn (Migrationsverket, 2012).

Asylsökande Individer som har sökt internationellt skydd och vars begäran om flyktingstatus det ännu inte fattats något beslut om (Migrationsverket, 2012).

Ensamkommande flyktingbarn Medborgare i tredje land som är yngre än 18 år och som anländer till medlemsstaternas territorium utan att vara i sällskap med en vuxen som enligt denna lag eller sedvana ansvarar för dem och så länge de inte faktiskt tas om hand av sådan person (Migrationsverket, 2012).

Familjehem När ett barn inte längre kan bo hemma hos sina föräldrar kan barnet placeras i en familj som är utredd av socialtjänsten, i ett så kallat familjehem (Fälldin & Strand, 2010, s 98).

HVB-hem Hem för vård eller boende. Kan även benämnas gruppboende. HVB-hem är ett annat alternativ utöver familjehem för de barn som av olika anledningar inte kan bo hemma hos sina föräldrar (Migrationsverket, 2012).

Transitboende Det tillfälliga gruppboende migrationsverket har att erbjuda ensamkommande flyktingbarn i väntan på att bli anvisade till en så kallad anvisningskommun (Fälldin & Strand, 2010, s 99).

Bakgrund

Aktuell lagstiftning

I Utlänningslagen (2005:716) 1 kap § 2 definieras barn som personer under 18 år. I Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. framgår det i 1§ st 5 att det finns särskilda bestämmelser gällande mottagandet av barn som vid ankomsten till Sverige anses som ensamkommande. Dessa bestämmelser är reglerade i 2 & 3 §§ i samma lag, och är tillämpningsbara så länge barnet anses som ensamkommande. I ovanstående nämnda 3 § framgår det att ensamkommande barn inte ska placeras i något av Migrationsverkets förläggningar utan istället ska dessa barn anvisas till en kommun. Denna kommun ska verket ha träffat en överenskommelse med, om det inte föreligger särskilda skäl för att placera barnet i någon annan kommun som saknar överenskommelse. När Migrationsverket har anvisat till en kommun ska barnet anses vistas i den kommunen i den mening som framgår i 2 a kap. 1 § Socialtjänstlagen (2001:453), sålunda har kommunen då ansvaret för barnet.

Tidigare forskning

Trots att Sverige är ett av de största mottagarländerna i världen av ensamkommande flyktingbarn är forskningen så vitt vi har kunnat se begränsad. Det finns enstaka studier som genomförts i Sverige men de är för få för att det ska kunna gå att teckna en generell bild av barnens situation och bemötande utifrån FN:s barnkonvention. Även internationellt sett är forskningen begränsad kring barnens socialpsykologiska situation. Tidigare forskning inom ämnet har främst handlat om flyktingar i det stora hela och om barn som flyr tillsammans med sina familjer (Brunnberg, Borg & Fridström, 2011, s 13). Forskning kring placering av ensamkommande flyktingbarn har med andra ord varit svår att finna, vi har dock funnit en utvärderingsrapport där ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn har utvärderats och där ungdomarna själva genom intervjuer har fått komma till tals och berättat om hur de upplever gruppboende som boendeform (Höijer och Magnusson, 2008). Utöver denna rapport har vi funnit närliggande forskning kring ämnet i

artiklar och avhandlingar som vi anser är relevanta. Dels mer generell forskning kring olika boendeformer för barn som av olika anledningar inte kan bo hos sina föräldrar och hur dessa boendeformer har utvecklats med tiden. Men också forskning kring ensamkommande flyktingbarns egna upplevelser kring etableringen i Sverige vilket skiljer sig åt beroende på barnets tidigare erfarenheter.

Att tillägga är att vi valt bort internationell forskning då vi inte funnit någon av relevans för vår studie. Det skulle vara möjligt att applicera vissa delar av den internationella forskningen men vi ser nationell forskning som mer relevant eftersom den undersökt just svenska förhållanden. I och med att vi använt enbart svensk forskning är den direkt överförbar till vår studie, vi behöver inte ta hänsyn till att det eventuellt råder andra strukturella förhållanden samt annan lagstiftning och ansvarsfördelning vilket hade varit fallet om forskningen genomförts i ett annat land.

Från stora institutioner till mindre och mer familjära HVB-hem – en utveckling

I artikeln ”What difference do different settings in residential care make for young people? A comparison of family-style homes and institutions in Sweden” skriver Johansson, Andersson och Hwang från psykologiska institutionen i Göteborg om hur institutionsvården i Sverige har förändrats. Inledningsvis beskriver forskarna två olika boendebalternativ som finns för barn som inte kan bo hemma hos sina föräldrar vilka är familjehem och institution (eller HVB-hem som det idag kallas). I ett familjehem lever ungdomen tillsammans med fosterföräldrar och eventuella fostersyskon eller familjens biologiska barn, ungdomen lever alltså i en strukturerad fungerande familj. På en institution lever ungdomen tillsammans med andra ungdomar som är där med samma typ av problematik och där schemalagd personal finns dygnet runt. I början av 1980 talet myntades begreppet HVB-hem vilket står för hem för vård eller boende och innefattar alla gruppboenden som arbetar professionellt med barn, ungdomar, vuxna och familjer.

Under samma tidsperiod skriver Johansson, Andersson och Hwang om hur det blev det möjligt för privata aktörer att starta HVB-hem. Under åren 1983 till 1995 sjönk antalet placerade ungdomar i familjehem från 70 till 55 % i och med att allt fler HVB-hem startades, inte minst inom den privata sektorn. Innan HVB-hem aktualiserades och gick under beteckningen institutioner var hemmen betydligt större med en mer institutionsliknande miljö. Idag har dessa så kallade HVB-hem en mer hemlik miljö med mindre grupper av ungdomar och personal i syfte att på många boenden göra miljön mer familjär. Många HVB-hem arbetar miljöterapeutiskt och ser fungerande relationer i vardagen som en viktig del i behandlingen. Det är inte ovanligt att HVB-hemmen idag är specificerade för att ta emot ungdomar med en viss problematik. Vad som framgår av artikeln är alltså att institutionsvården har förändrats med tiden, från att ha tagit emot

ett större antal ungdomar och gått under namnet institutioner till att dessa boenden sedan 1980-talet benämnts som HVB-hem vilka riktat sig mot mindre grupper av ungdomar och en mer hemlik miljö (Johansson, Andersson & Hwang, 2007).

Ensamkommande flyktingbarns integration i samhället - utifrån barnens perspektiv

Höijer och Magnusson tillsammans med FoU Jämt har i uppdrag från kommunstyrelsen sammanställt en utvärderingsrapport av ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn i Östersunds kommun. Utvärderingsrapporten omfattar bland annat etableringen av verksamheten, verksamhetens innehåll, samverkan och samordning, konkreta utvecklingsområden men framförallt de ensamkommande barnens syn på verksamheten. Intervjuer har genomförts med 6 ungdomar som kom till Östersund sommaren 2007 där ungdomarna har delat med sig av sina tankar om hur de upplever sin vardag och sin situation. Intervjuerna har analyserats utifrån SWERA (Swedish refugee aid) ett mål som har arbetats fram för att kunna synliggöra hur flyktingungdomarna i Östersunds kommun upplever sin situation. Vad som framgår i intervjuerna och vad som är väsentlig kunskap för vår studie är framför allt ungdomarnas syn på boendeformen men också deras syn på vänner och skillnader i kulturen. Gällande boendeformen trivs barnen med personalen men vissa upplever det som ett för stort antal med 11-14 killar som bor tillsammans. För många kulturer och olika musikstilar gör att det blir stökigt ibland. Barnen anser att personalen är till stor hjälp men att dialogen kring problem i skolan kunde ha varit bättre. Personalen engagerar sig även i att ordna olika aktiviteter vilket är uppskattat. En nackdel med boendesituationen är dock möjligheten till att lära känna svenskar när de bara bor tillsammans med andra flyktingar. Ungdomarnas tankar kring vänner kretsar kring svårigheten att lära känna svenska ungdomar vilket resulterar i att de mest umgås med varandra på gruppboendet. De anser att de svenska barnen har andra sociala regler än vad de själva är vana vid och att de tänker annorlunda. Tankarna kring skillnader i kulturen framställer ungdomarna som mestadels positiva; i Sverige pågår inga krig, det finns en framtid och barn får vara barn. Sammanfattningsvis kan utvärderingsrapporten sägas ge en lite splittrad bild av hur boendesituationen i gruppboende upplevs av de 6 ensamkommande flyktingbarnen i Östersund, där både olika för- och nackdelar lyfts fram (Höijer & Magnusson, 2008, s 18-24).

Wigg (2008) skriver i sin doktorsavhandling i beteendevetenskap ”Att bryta upp och börja om” om flyktingbarn som anlånt till Sverige vilka har tvingats bryta upp från sitt hemland och börjat om i ett nytt land under skolålder. Avhandlingen skildrar genom intervjuer hur flyktingbarnen har upplevt sin situation i det nya landet, där upplevelserna skiljer sig en del åt och där det finns en variation i hur de har hanterat sin situation. Vad flera har upplevt och vad som kan ses som en

gemensam faktor är den oro, den otrygghet och den osäkerhet som har speglat den första tiden i det nya landet. Ankomsten till det nya landet har för dessa barn inneburit förluster av nätverk, nyskapande av identitet och anpassning till den nya kulturen. Vad som framgår av studien är att skolan har varit en viktig inkörsport för flyktingbarnen när det gäller för dem att ta sig in i det nya samhället, dock har vissa upplevt det jobbigare och mer problematiskt än andra. Sammanfattningsvis poängterar Wigg (2008) vikten av att alla flyktingbarn bör bemötas som enskilda individer där de alla kommer med olika upplevelser och erfarenheter i bagaget vilka medför olika hanteringar av situationen i det nya landet.

Hessle (2009) skriver i sin doktorsavhandling i pedagogik om ensamkommande asylsökande barns livsvillkor och erfarenheter från ursprungslandet till vuxen ålder i Sverige. Genom en tioårsuppföljning av ensamkommande flyktingbarn som stannat i Sverige efter att ha fått permanent uppehållstillstånd berörs teman som kretsar kring uppväxten i ursprungslandet, flykten till Sverige och etableringen i det svenska samhället. Gemensamt för barnen är att de på ett eller annat sätt har varit med om traumatiska upplevelser och tvingats fly som en väg ut ur situationen (Hessle, 2009, s 95). Under asyltiden går det att i undersökningen urskilja tre kategorier som var problembelastade respektive underlättande för de unga; väntetid, boendeförhållanden och professionella stödinsatser. Väntetiden tycks inte ha varit till något större problem och många ser den fungerande skolgången som en struktur och stor betydelse i vardagen. Gällande boendeformen betraktades boende hos släktingar som en självklar boendeform när hemmet godkännts av sociala myndigheter och utifrån barnets egen uppfattning. Majoriteten av ungdomarna bodde i gruppboende under asyltiden vilket många ansåg vara en trygghet, en trygghet i att möta andra ensamkommande barn från samma land. Andra ansåg tiden i gruppboende som påfrestande ibland, med andra ord var uppfattningarna om denna boendeform delad (Hessle, 2009, s 107). Vad som framgår i resultatet av studien är att de ensamkommande flyktingbarnen lyckats bra med etableringen som unga vuxna i det svenska samhället. Specifika utmaningar, transnationella nätverk och sysselsättning har varit bidragande faktorer till etableringen och socialisationen in i det nya samhället. Många av barnen som kom till Sverige hade släktingar som väntade vilket också varit en stor trygghet och ett stort stöd i etableringsprocessen (Hessle, 2009, s 142).

Lundberg och Dahlquist (2012) skriver om ensamkommande asylsökande barn i Sverige ur ett barnperspektiv där intervjuer med 26 barn har genomförts. Med åren har det skett en drastisk ökning av ensamkommande flyktingbarn till Sverige, år 2010 anlände 2393 barn jämfört med 2005 då antalet var 398. Att höra hur dessa barn själva ser på sin situation och vad som har varit

viktigt för dem i asylprocessen är något som har intresserat artikelns författare. Att Sverige är ett tryggt land utan krig med bra sjukvård, tillgång till skola och utbildning samt trygga relationer uppger flera barn som positivt med ankomsten till det nya landet. Angående tiden under asylprocessen uppger flera av barnen en känsla av psykologiskt illamående, oro över att få avslag på ansökan, funderingar över familjen men också tankar om framtiden. Asylprocessen ses som väldigt långdragen där barnen upplever att de borde få mer information och bli uppdaterade med jämnare mellanrum. När det gäller boendet är barnen nöjda över lag, de som är placerade hos släktingar tycker att det fungerar bra och att det är en bra lösning. För de barn och unga som är placerade i gruppboende fungerar boendet även där bra, personalen på boendena upplevs som hjälpsamma och att de lyssnar till ungdomarna. De flesta gruppboenden tillhandahåller 5-10 platser där varje ungdom har ett eget rum och där personal finns dygnet runt. Vad ungdomarna upplever som mindre bra med denna typ av boende är att det ofta blir en hög ljudnivå och stökigt. Det kan ibland uppstå bråk när många olika kulturer är samlade under ett tak. En annan viktig del som har betydelse för etableringen i det svenska samhället är enligt barnen deras skolgång. Att få gå i skola och lära sig svenska samt skaffa sig en utbildning ser alla som väldigt positivt. För sitt välmående ser barnen även relationer och aktiviteter som viktiga i sin vardag. Viktiga personer kan vara lärare i skolan, gode män, personal i gruppboende, släktingar, vänner i skolan etc. Avslutningsvis skriver Lundberg och Dahlquist (2012) att barnen uppskattar den hjälp de får från röda korset och andra aktörer i uppsökandet av familjemedlemmar vilket ofta handlar om att kontakta föräldrarna i hemlandet.

Att vara både flyktingbarn och fosterbarn

Grundin (1994) har gjort en undersökning där hon gjort intervjuer med flyktingbarn, deras familjehem och handläggare i Stockholm. Syftet med undersökningen är att försöka ge en bild av hur den praktiska verkligheten ser ut för barn som kommit ensamma till Sverige, hur det ser ut för familjer som tar hand om dessa barn men också hur handläggningen går till. Barnen i undersökningen är flyktingbarn som skickats till Sverige av föräldrarna eller annan anhörig för att undgå krig och våld. Med andra ord är det inte barnen själva som bett om att bli ivägskickade. Majoriteten av familjerna hos vilka barnen bor är släktingar till barnen men studien innefattar också svenska familjehem som tar emot ensamkommande flyktingbarn. Handläggarna är de som ska försöka samordna barnens och familjernas behov och därmed försöka utföra ett gott arbete (Grundin, 1994, s 3-4). Undersökningen kan sägas ge en övergripande bild av hur placering av ensamkommande flyktingbarn i familjehem upplevs av barnen själva, familjehemmen och handläggarna som arbetar med placering och uppföljning av dessa barn.

Psykologiska svårigheter med att vara flykting och möta ett nytt land

Kristal-Andersson (2001) beskriver utifrån ett psykologiskt perspektiv vad det innebär för en människa att bryta upp och tvingas fly sitt hemland. För att kunna beskriva den process som flykten innebär har processen delats upp i sex olika aspekter som redogörs i bokens första del: tillvarotillstånd, adaptionscykeln, barndomsupplevelser, relevanta bakgrundsomständigheter, skälet och avslutningsvis övergångsrelaterade omständigheter. Den första aspekten, tillvarotillstånd, kan definieras utifrån de känslor, tankar och förhållanden som omger och påverkar personens tillvaro i det nya landet. Känslor som ofta uppstår och kan ses som gemensamma är känslor av främlingskap, ensamhet, saknad, skuld, skam, sorg, separation och förlust, underlägsenhet, identitetslöshet, rotlöshet, bitterhet, misstänksamhet och fördomar. Även degradering av modersmålet och hemlandets värderingar hör till tillvarotillståndet samt vad som brukar benämnas ett syndabockssyndrom. Med andra ord innebär tillvaron i det nya landet en mängd olika och oftast obehagliga känslor (Kristal-Andersson, 2001, s 83-157). Den andra aspekten handlar om den tid individen har vistats i det nya landet och den process som sker när individen accepterar sig själv detta land. Adaptionscykeln är uppdelad i tre stadier: ankomst, möte och tillbakablick. Dessa olika stadier varierar i tidslängd mellan olika individer och varje stadium innebär olika känslor och relationer till det nya landet. I slutändan innebär genomgången av dessa olika stadier att flyktingen antingen blir delaktig i landet eller förblir en främling (ibid, s 163-166). Aspekt tre handlar om individens barndomsupplevelser och hur dessa i kombination med flyktingsituationen kan sägas påverka helheten (ibid, s 171-173). Den fjärde aspekten tar upp olika bakgrundsomständigheter som har betydelse i mötet med det nya landet, omständigheter vilka kan benämnas utifrån ålder, kön, språk, kultur, hudfärg etc. (ibid, s 177-186). Aspekt fem fokuserar på skälet till flykten och skälet till att individen valde det nya landet där en skillnad görs på att vara flykting och att vara invandrare. Som invandrare kan du välja ditt land dit du vill emigrera och har möjlighet att återvända eller besöka hemlandet. Omständigheterna som flykting innebär att individen tvingas fly sitt hemland och har inte samma möjlighet att återvända (ibid, s 190-195). Den sjätte och sista aspekten handlar om övergångsrelaterade omständigheter vilka utgörs av flera komponenter där av traumatiska upplevelser i samband med tidigare upplevelser i hemlandet, väntan på asylbeslut, förlust av samhällsgemenskap men också en känsla av ambivalens, var det värt allt detta eller finns det en dröm om att återvända till hemlandet? (ibid, s 209-224).

Sammanfattningsvis kan Kristal-Andersson sägas ge en övergripande psykologisk bild över vad det innebär att vara flykting och möta ett nytt land och hur olika aspekter påverkar och samverkar

i processen. Hon beskriver även i bokens andra del olika typer av psykoterapi och stödarbete som kan erbjudas både flyktingar och invandrare och hur dessa olika terapiformer är upplagda.

Den tidigare forskning som nämns ovan ser vi som högst relevant i samband med vår studie även om en del av forskningen har några år på nacken. Forskningen innefattar intervjuer med ensamkommande flyktingbarn som bott i familjehem, där både svenska familjehem och släktingfamiljehem ingår i studien och där intervjuer även förts med dessa familjehem och handläggare från socialtjänsten om deras syn på och tankar kring placeringen (Grundin, 1994). Genom Hessles (2009) doktorsavhandling, Wiggs (2008) doktorsavhandling, Lundberg och Dahlquist (2012) artikel samt Höijer och Magnussons (2008) utvärderingsrapport ges en bild av hur ensamkommande flyktingbarn upplevt sin situation i det nya landet och hur de upplevt gruppboende som boendeform. Johansson, Andersson och Hwang tar i sin artikel upp aspekter som berör institutioner och HVB-hem medan Kristal-Andersson (2001) avslutningsvis beskriver de psykologiska svårigheterna med att vara flykting och komma till ett nytt land. Med andra ord kan denna tidigare forskning sägas utgöra en bra bakgrund till vår studie då den omfattar alla de områden vi själva valt att lägga fokus på i studien.

Metod

Metodval

För att kunna undersöka hur företrädare för kommunerna upplever placeringsarbetet med ensamkommande flyktingbarn har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod. Vår intention med studien är att försöka få en förståelse för hur företrädare i olika kommuner upplever, tänker och resonerar kring placeringen av ensamkommande flyktingbarn, samt att se till vilka argument som finns för att placera barnen i olika boendeformer. Aspers (2007, s 33) beskriver samtal som en viktig del i den kvalitativa forskningen utifrån en etnografisk ståndpunkt. Att genom kvalitativa samtal/intervjuer försöka förstå andra människors tänkande och de meningar de har.

Vår forskningsansats tar sin utgångspunkt i hermeneutiken. Hermeneutiken som förståelseansats i den kvalitativa forskningen kan beskrivas som en process där vetenskapliga bevis hela tiden återförs till ickevetenskapliga för-strukturer vilket utgör en grund för förståelse. Med andra ord kan hermeneutiken beskrivas utifrån en helhetssyn där delar av en mening hela tiden förstås i dess förhållande till meningens helhet (Aspers, 2007, s 36-37). Utifrån en hermeneutisk ansats anser vi oss kunna få en förståelse för hur kommunföreträdarna tänker kring placeringen av

ensamkommande flyktingbarn i ett vidare perspektiv och på så sätt kunna se hur olika aspekter spelar in och påverkar helheten.

Tillvägagångssätt & litteratursökning

Inledningsvis har vi läst in oss på det ämnesområde vi har valt att studera samt orienterat oss kring tidigare forskning. Utifrån den baskunskap vi fått med oss genom orienteringen i kunskapsläget började vi med att genomföra intervjuer. Vi letade upp våra intervjupersoner via kommunernas hemsidor och kontaktade dem via mail. Eftersom intervjuerna har varit utspridda över tid har vi arbetat växelvis med att intervjua, transkribera och att skriva på övriga delar av uppsatsen. Avslutningsvis har vi tillsammans analyserat vårt insamlade intervju-material. Vi har under uppsatsens gång haft en mängd olika teorier med oss i bagaget men valt att utifrån vår insamlade empiri göra kopplingar till relevant teori inom ämnet. Tillvägagångssättet skulle kunna beskrivas utifrån vad Bryman (2008, s 28) kallar för ett induktivt angreppssätt, det vill säga att de observationer och intervjuer som genomförs tillsammans med de resultat som forskningen får fram gör det möjligt att koppla fenomenet till en teori. Empirin har med andra ord varit vägledande i vårt sökande efter lämplig teori.

Under litteratursökningen har vi använt oss av Lunds Universitets sökmotor ”Summon”. I våra sökningar har vi sökt på orden *ensamkommande flyktingbarn, flyktingbarn, ensamkommande asylsökande barn, unaccompanied asylum seeking children, unaccompanied refugee children*. För litteratur till metoddelen har vi sökt efter för oss redan känd litteratur som vi använt oss av i tidigare kurser, vilken innefattar Bryman, A (2008) *Sambällsvetenskapliga metoder*, Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun* samt Aspers, P (2007) *Etnografiska metoder*. För att hitta litteratur kring de teorier vi valt har vi sökt i ”Summon” med hjälp av sökorden *systemteori, kristeori, barn i kris* samt *systemteori och familjeterapi*.

Urval

Urvalet i denna studie är målstyrt, det vill säga urvalet är inte grundat på sannolikhet (Bryman, 2008, s 394). Vi har därmed inte valt ut våra deltagare till studien slumpmässigt. Istället har vi valt ut deltagare på ett strategiskt sätt, detta för att de ska vara relevanta för de frågor vi vill få svar på i undersökningen. För att avgränsa urvalet har vi inriktat oss på intervjupersoner med socionomutbildning som i sitt arbete möter ensamkommande flyktingbarn. Vi tror att de bäst kan svara på våra frågor eftersom de är de som arbetar med dessa barn och har kunskapen kring denna klientgrupp. Vi har avgränsat oss till att intervjua företrädare i den offentliga sektorn och inte i den privata, vidare har vi valt ut ett antal kommuner och gjort intervjuer med 1-2 socionomer från vardera kommun. I urvalet av kommuner har vi tänkt att vi vill se hur

kommunerna löser det mer permanenta boendet för barnen. Därmed har vi valt bort de så kallade ankomstkommunerna, vilka är Malmö, Solna, Sigtuna, Mölndal, Örebro, Norrköping, Gävle, Skellefteå och Umeå, då dessa är tillfälliga boenden där tanken är att barnet bara ska bo under en kortare period. Visionen i ankomstkommunerna är att så snart som möjligt förflytta barnet till ett mer permanent boende i en så kallad anvisningskommun, och det är alltså dessa anvisningskommuner som vi har valt att fokusera på och avgränsa oss till i vår studie.

I uppsökandet av anvisningskommuner som vill ställa upp har vi stött på en del motstånd. Många av socionomerna vi har varit i kontakt med uppger att de är hårt belastade och därför inte har möjligheten att ställa upp. Detta har gjort att vi fått vidga vårt urval till att även inkludera kommuner som inte har något avtal med migrationsverket men som ändå tar emot några ensamkommande flyktingbarn om året.

Semistrukturerade intervjuer

Totalt har vi genomfört sju intervjuer med socionomer som arbetar med placering av ensamkommande flyktingbarn i sju olika kommuner. Intervjuerna är semistrukturerade, det vill säga de är strukturerade kring vissa specifika teman som berörs under intervjun (Bryman, 2008, s 415). Att vi har kunnat använda oss av den semistrukturerade intervjuformen beror på att vi redan inledningsvis i vår studie hade ett tydligt fokus, vilket i sin tur gjorde det möjligt för oss att konstruera specifika frågeställningar och utifrån dessa frågeställningar utforma en intervjuguide (ibid.). Vi har författat en intervjuguide (se bilaga 1) med de frågor som ställts till våra intervjupersoner. Vid utformningen av denna guide har vi, eftersom vi valt att göra semistrukturerade intervjuer, byggt upp frågorna kring vissa teman. Vi börjar med några bakgrundsfrågor och går sedan vidare med frågor som berör själva ämnet för att i slutet av intervjun ställa några avrundande frågor. De teman vi har använt oss av i intervjuguiden är i stora drag följande; *Avtal med migrationsverket, Boendeform, Barnets bästa och Framtidsvisioner.*

Frågorna i intervjuguiden har formulerats på ett öppet sätt för att få kvalitativa svar och för att i största möjliga mån undvika ja och nej frågor. Intervjupersonen har i en semistrukturerad intervju en stor frihet att berätta och svara fritt på de frågor som ställs. Fokus ligger på själva intervjuprocessen, det vill säga på intervjupersonens uppfattning om och tolkning av frågorna samt det som sker i intervjun. Detta gör att intervjupersonen har möjlighet att berätta eller förklara det som han/hon tycker är viktigt vid en förklaring eller ett svar (Bryman, 2008, s 415). Det är också därför vi valt denna form av intervju, det vill säga för att det är en flexibel form att intervju på vilket vi anser är positivt för den typ av studie vi genomfört. Detta eftersom vi ville

ge våra intervjupersoner möjligheten att svara på frågorna på sitt eget sätt och för att få fylligare svar. Vi har också valt att lämna det öppnet för intervjupersonen att själv ta upp eller lyfta fram egna teman kring ämnet om hon/han önskar det.

Att vi använt oss av en intervjuguide har varit en stor fördel eftersom det har gjort det möjligt för oss att jämföra svaren mellan de olika intervjuerna. En annan fördel med intervjuguiden är att den hjälpt oss att likrikta våra intervjuer då vi delat upp ansvaret för intervjuerna.

Vår tanke var från början att träffa alla våra intervjupersoner för att göra så kallade ”face to face” intervjuer, men på grund av långa geografiska avstånd var vi tvungna att även genomföra telefonintervjuer. Att vi i största mån ville undvika att göra telefonintervjuer beror främst på de tekniska problem som kan uppstå, som exempelvis dålig täckning eller att kvaliteten på ljudinspelningen blir sämre på grund av brus eller andra störningar. Men med turen på vår sida är detta inget som har gjort sig märkbart i våra telefonintervjuer vilka med andra ord har resulterat i bra kvalitet. Sammanlagt har vi genomfört två telefonintervjuer och fyra intervjuer där vi träffat våra intervjupersoner.

Ljudupptagning av intervjuer & transkribering

För att öka validiteten i vår studie har vi valt att spela in och transkribera våra intervjuer. Redan inledningsvis i den mejlkontakt vi haft med våra intervjupersoner frågade vi om de kunde tänka sig att vi under intervjun använde oss av ljudupptagning, vilket alla samtyckte till. För att kunna spela in våra intervjuer har vi dels använt oss av ljudinspelningsfunktionen på våra mobiltelefoner men också av en diktafon. Diktafonen underlättade vid de telefonintervjuer vi genomförde eftersom vi då redan använde våra telefoner att ringa ifrån. Annars var det inte någon skillnad på ljudkvaliteten av det inspelade materialet.

En av anledningarna till att vi spelade in intervjuerna var att vi skulle kunna skriva ut dem på papper vilket med ett annat ord benämns som transkribering. I transkriberingen av intervjuerna har vi inte följt det talade språket exakt då vår tanke inte har varit att studera språk och kommunikation utan att istället urskilja olika teman. Utöver transkriberingen har vi även kompletterat alla intervjuer med anteckningar för att vara på den säkra sidan om eventuella tekniska problem skulle uppstå vilket skulle kunna leda till att ljudupptagningen blir oanvändbar.

Problemet med att skriva ut intervjuer enligt Bryman (2008, s 429) är att det är en mycket tidskrävande process vilket vi själva har fått erfara när vi transkriberat materialet. Kvale (2009, s 193-194) lyfter även och problematiserar en annan aspekt av transkriberingen då han menar att

transkribering innebär en transformering. Han menar att man ändrar från en form till en annan, en översättning från det muntliga språket till det skriftliga. Vidare menar han att tonfall och kroppsuttryck är tillgängligt för den som delar samtalet ansikte mot ansikte men att det går bort för den som läser utskriften. Vi anser att detta är ofrånkomligt men givetvis är det av vikt att ta hänsyn till detta vid en analysering av materialet.

Analys av material/empiri

I bearbetningen av vår empiri som vi samlat in genom intervjuer har vi använt oss av kodning som analysmetod. Vi har kodat empirin utifrån tre olika teman som varit genomgående i alla sju intervjuer. Analysen har vi byggt upp utifrån dessa tre teman som är; *kommunföreträdarnas resonemang kring val av boende, kommunernas hänsynstagande till barnets bästa vid placering samt förutsättningar för att förbättra mottagandet av ensamkommande flyktingbarn*. Det första och det andra temat konstruerade vi utifrån våra frågeställningar medan det tredje temat har konstruerats i efterhand. Det var inget tema vi hade tänkt oss från början men som även det var genomgående i alla intervjuer och som vi tyckte var intressant och av stor vikt att beröra. Att nämna är att vi även skapat underteman inom de två första huvudtemana, dessa underteman har skapats utifrån gemensamma resonemang som kunnat urskiljas i intervjuerna.

I analysens inledning har vi valt att kort beskriva de sju olika kommunerna och de företrädare som vi intervjuat i respektive kommun, detta i syfte att ge en helhetsbild av och kunna hänvisa tillbaka till respektive kommun i analysen. Vidare har vi valt att benämna företrädarna i kommunerna som intervjuperson (IP) 1-7 i samband med citat. I intervjuerna med företrädare i kommun 1 och kommun 2 medverkade två socionomer vid de båda intervjutillfällena, detta har lett till att vi i analysen valt att benämna företrädarna från kommun 1 som IP1:1 och IP1:2 vilket motsvarar IP2:1 och IP2:2 i kommun 2.

Generaliserbarhet, validitet och reliabilitet

När man talar om generaliserbarhet inom metodologi brukar begreppen *validitet* och *reliabilitet* användas. Validitet handlar om att mäta det man avser att mäta och kan med ett annat ord beskrivas med trovärdigheten i materialet. I kvalitativa studier mäts dock inte data på ett sådant sätt som validitetsbegreppet avser, därför kan begreppet i en studie av denna typ översättas till att studien undersöker det som den avser att undersöka.

För att uppnå en så hög validitet som möjligt är urvalet avgörande. Vi har gjort ett målstyrt urval där vi valt ut intervjupersoner som har relevant kunskap i ämnet vi vill studera (Bryman, 2008, s 434). Kunskap vi kan använda för att besvara våra frågeställningar. För att öka validiteten

ytterligare har vi tillverkat en intervjuguide, detta för att vara säkra på att vi inte missar något tema. Intervjuguiden har hjälpt oss att likrikta intervjuerna då vi har valt att dela upp intervjuerna och genomföra dessa på varsitt håll. Intervjuerna att spelats in och transkriberats, även detta i avseende att öka tillförlitligheten. Intervjuerna har också aidentifieras, då vi anser att detta ger intervjupersonen bättre förhållanden till att svara ärligt och sanningsenligt på våra frågor.

Reliabilitet handlar till skillnad från validiteten om undersökningens pålitlighet. Måttens precision säkerställer att forskningsprocessen är av god kvalitet, vilket innebär en noggrannhet i forskningsprocessens alla steg. Tanken är att studien ska kunna replikeras av andra forskare och få samma resultat. Även reliabilitetsbegreppet blir en aning förvirrande inom den kvalitativa forskningen och inom forskning av det sociala arbetet då begreppen mer har utformats för den kvantitativa forskningen (Bryman, 2008, s 354-355). När det gäller pålitligheten i vår studie finns det en viss risk att resultatet hade blivit annorlunda om studien hade gjorts om på nytt eftersom det inte går att replikera identiska intervjusituationer. Men för att öka reliabiliteten har vi försökt skapa en fullständig redogörelse för forskningsprocessens olika faser vilket Bryman (2008, s 355) menar kan förbättra pålitligheten i en kvalitativ undersökning. Vi tror dock att om intervjuerna genomförs utifrån samma intervjuguide kommer huvuddragen i intervjuerna att vara detsamma.

Etiska överväganden

I forskningsetiska överväganden ska enligt vetenskapsrådet alla samhällets medborgare skyddas mot psykisk/fysisk skada och kränkningar av integriteten vilket sker genom individskyddskravet. Detta krav kan brytas ner till fyra principer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Under studiens gång har vi varit noga med att ta hänsyn till dessa fyra forskningsetiska principer.

I genomförandet av intervjuer tänker vi enligt informationskravet att det är viktigt att intervjupersonen är införstådd med vilken typ av studie vi bedriver samt vad materialet ska användas till (vetenskapsrådet, s 9-10). För att uppfylla detta krav har vi valt att innan intervjun ge en kortare beskrivning av vilka vi är och vad det är vi ämnar undersöka. Samtyckeskravet ser vi som uppfyllt i och med att våra respondenter tackat ja till att medverka i intervjun, det vill säga samtycke via deltagande. För att förtydliga detta har vi innan intervjuerna informerat våra intervjupersoner om att de själva bestämmer över sin medverkan vilket betyder att de när som helst kan avbryta intervjun oberoende av omständighet. Vidare är det viktigt att kunna garantera intervjupersonen anonymitet och att utomstående inte kan komma åt de uppgifter som de lämnar till oss (vetenskapsrådet, s 12). Anonymitetskravet anser vi oss uppfylla genom att aidentifiera hela det insamlade materialet samt genom att vi erbjuder intervjupersonerna att ta del av den

transkriberade intervjun, vilket vi informerar om innan intervjun i samband med informations – och samtyckeskravet. Vi kommer inte att använda det insamlade materialet till något annat än till uppsatsarbetet vilket vi också informerat våra intervjupersoner om, i och med det anser vi oss ha uppfyllt det så kallade nyttjandekravet (vetenskapsrådet, s 14). Avslutningsvis har vi lovat att skicka uppsatsen till alla medverkande.

Teori

De teorier vi har valt att använda oss av i studien är Cullbergs teori om kris (Cullberg, 2006) samt utvalda delar av systemteorin där fokus ligger på familjen som system. Att vi valt att använda oss av dessa två teorier beror på att vi i intervjuerna har kunnat urskilja tydliga kopplingar till teorierna utifrån kommunföreträdarnas utsagor. De båda teorierna tycks finnas med i tanken och till viss del ligga bakom de beslut som socionomerna gör i sina val av boendialternativ för de ensamkommande flyktingbarnen. Kommunföreträdarna talar många gånger om de ensamkommande flyktingbarnen som traumatiserade där de befinner sig i en kris. De talar både om den kris som det innebär att bryta upp från sitt hemland och skiljas åt från sin familj samtidigt som de nämner den tonårskris som de flesta tonåringar genomgår. De talar även om de olika familjesystemen, familjesystemet i barnets hemland kontra det svenska familjesystemet. De aspekter som finns med både om vi ser till kristeorin och systemteorin tycks vara aspekter som har betydelse för de beslut som tas om var barnet ska placeras. Hänsyn tas utifrån barnets bästa till barnets psykiska mående där en förståelse och en kunskap finns om att barnet befinner sig i en krissituation och att barnet möter både ett samhällssystem och ett familjesystem som skiljer sig åt från det i barnets hemland.

Cullbergs kristeori

Ordet kris kommer från grekiskans *krisis* som betyder avgörande vändning/plötslig förändring/ödesdiger rubbning. Kris som begrepp används ofta för att beskriva ett psykologiskt reaktionsmönster inför akuta yttre eller inre problem/svårigheter (Cullberg, 2006, s 15). Vad är då en psykisk kris? Cullberg (2006, s 19) beskriver den psykiska krisen som ett kristillstånd som man befinner sig i då ens tidigare erfarenheter och inlärda reaktionsmönster inte räcker till för att man ska kunna förstå och psykiskt klara av den livssituation som man hamnat i. Cullberg (2006, s 19) har preciserat den psykologiska krissituationen närmre genom fyra olika aspekter. Han menar att för det första är det viktigt att veta vilken den utlösande situationen är. Vidare menar Cullberg (2006) att de livssituationer som främst utlöser dessa kristillstånd är av två, ofta sammanvävda, slag. Det kan vara en plötslig och oväntad yttre påfrestning som innebär ett hot mot ens fysiska

existens, sociala identitet och trygghet eller mot ens grundläggande möjligheter för att känna tillfredsställelse i tillvaron. När dessa yttre orsaker utlöser en reaktion kallar Cullberg (2006, s 19) dessa kriser för *traumatiska kriser*. Vidare kan en kris också utlösas av yttre händelser som tillhör det normala livet, men som i vissa fall blir övermäktiga för personen. Exempel på sådana kriser kan vara att få barn eller gå i pension. Dessa kriser kallas för *utvecklingskriser eller livskriser*. Att genomgå tonåren och bli ung vuxen kan för vissa också innebära en utvecklingskris (ibid).

Jacobsen (2000, s 50-51) menar att krisens väsen är när en människa drabbas av ett slag som tvingar ner henne på knä. Hon kan falla ihop och gå under, men möjligheten finns att resa sig upp och blomstra på nytt. Vidare menar han att en av krisens dimensioner är kris som förlust, det vill säga att den som drabbas förlorar någon som han/hon sedan saknar. Reaktionen på denna förlust är sorg, och det är genom sorgen som personen övervinner sin förlust för att sedan komma till rätta i den mån det är möjligt. En sådan förlust kan vara direkt och smärtsam, som när en människa förlorar någon eller när han/hon tvingas lämna sitt land. Dessa direkta och konkreta förluster kan vara fruktansvärt smärtsamma men de har ändå fördelen att de är tydliga och därför kan dessa kriser uppfattas och erkännas enligt Jacobsen (2000, s 50-51).

Tonårsperioden

Tonårsperioden är den period som Cullberg (2006, s 66-77) menar är en av de mest kritiska utvecklingsperioderna som en människa genomgår i livet. Han delar in denna period i tre underperioder; förpuberteten, puberteten och adolescensen. I beskrivandet av dessa faser är det viktigt att ha den yttre miljöns betydelse i åtanke. Det finns faktorer i tonåringens miljö som har stor påverkan över hur pubertetens spänningar tar sitt uttryck, exempelvis familjens stabilitet, strukturer och ideologier, lika så det omgivande samhällets resurser att tillfredsställa ungdomens behov av att umgås och utveckla sina intressen. Förpuberteten är den period som kan verka som ett steg tillbaka för att samla kraft inför det som är på väg att hända med könsutveckling och vuxenhet, detta tar sig uttryck i att motsatta könet upplevs som mer hotfullt. Pojkar umgås ofta i gäng, den psykiska spänningen kanaliseras ofta i starka intressen av olika slag exempelvis dataspelning. Flickor har under samma period starka bästiskontakter och utseendefixeringen är ofta stark. Puberteten är den efterföljande period som främst kännetecknas av de fysiska förändringar som sker med kroppen. Men en central faktor är också det som kallas för *pubertetstrots*. När barnet börjar bli mer och mer vuxet blir det viktigt för barnet att börja hävda sina intressen på ett sätt som han/hon inte har haft behov av att göra tidigare. När dessa situationer uppstår leder det i många familjer till långa plågsamma processer med vad Cullberg (2006, s 70) kallar för ställningskrig. Inom sig har barnet två lika starka men motsatta behov, de

vill dels leva självständigt, fritt och utan kontroll, samtidigt finns ett behov av att vara liten och beroende. Under denna period reagerar barnet aggressivt med attacker och utspel mot sina föräldrar i och med att barnet kastas mellan de två ovan nämnda ytterligheterna. Adolescensen är den sista perioden under barnets tonårstid, här tas steget fullt ut mot att klara sig utan föräldrarnas ständiga insyn. Stor vikt läggs vid identitetsutveckling som ett viktigt bidrag till personlighetens tillväxt (Cullberg, 2006, s 72-73). Utvecklingen av identiteten är beroende av den tidigare utvecklingen, många ungdomar kan under denna tid söka efter andra förebilder än föräldrarna då de inte längre håller måtten och fyller behoven. Dessa förebilder kan vara exempelvis en lärare eller en idrottstränare. Det finns en risk att om barnet inte lyckas uppnå en fungerande identitet finns risken att barnet väljer en negativ identitet eller att känner att hon/ han förlorar sin identitet (Cullberg, 2006, s 73-74).

Posttraumatiskt stressyndrom

Efter svår traumatisering kan psykisk ohälsa uppstå, detta kallas för posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Detta är en relativt vanlig reaktion hos människor som upplevt extremt traumatiska händelser, händelser som kan leda till psykiska störningar hos individen. Detta kan ske även långt efter att händelsen ägt rum skriver Cullberg (2006, s 199). En förutsättning för att kunna använda diagnosen PTSD är att den drabbade har utsatts för en plötslig och oväntad händelse som också ofta inneburit en livsfara för individen eller någon i sin närhet, ett *psykiskt trauma* med andra ord. Att se sina närstående dödas/skadas eller själv bli utsatt för övergrepp är psykiskt traumatiserande upplevelser som tyvärr är vanliga hos flyktingar (Angel, 2004, s 41). Det finns tre karaktäristiska symtom för PTSD-syndromet; 1) återupplevande 2) undvikande och 3) förhöjd vakenhetsgrad (ibid.). Dessa symtom kan kvarstå en längre tid enligt Angel (2004, s 50).

Krisens förlopp och symtom

Cullberg (2006, s 141-143) beskriver den psykiska krisens förlopp genom fyra faser.

1. Chockfasen
2. Reaktionsfasen
3. Bearbetningsfasen
4. Nyorienteringen

Varje fas har sina karaktäristiska innehåll och problem. Det är ett pedagogisk och praktiskt sätt att förklara krisens förlopp, men givetvis är de inte klart åtskilda från varandra. Vissa faser eller delar av faser kan helt utebli i en reaktion eller på något sätt vara invävd i varandra.

Chockfasen

Chockfasen kan vara i allt från ett ögonblicks sekund upp till flera dygn. Individens håller under denna tid verkligheten så långt ifrån sig som möjligt med all sin kraft. Det finns under denna fas ingen möjlighet att ta in det som hänt och bearbeta det. På ytan kan personen verka samlad men under ytan är det kaos, vilket gör att personen efteråt kan ha svårt att komma ihåg vad som sagts eller vad som hänt (Cullberg, 2006, s 141-155).

Reaktionsfasen

Denna fas utgör tillsammans med chockfasen den *akuta krisen*, som inte pågår längre än fyra-sex veckor. Reaktionsfasen tar vanligtvis vid när chockfasen avtar och personen börjar öppna ögonen för det som drabbat henne/honom.

Bearbetningsfasen

I denna fas avtar den akuta krisen och bearbetningen påbörjas. Den pågår mest påtagligt i ett halvt eller ett år efter traumat. Givetvis är längden beroende av den inre och yttre betydelsen av traumat för varje individ. Det är först nu som individen börjar vända sig mot framtiden och lämnar traumat så smått bakom sig efter att det varit det centrala i livet.

Nyorienteringsfasen

Krisen blir en händelse i livet som inte glöms bort. Många som genomgått en kris upplever att händelsen kommer ha betydelse under kommande livsprocesser. Under denna sista fas, som inte får anses som ett avslutande, lever den drabbade individen med det som hänt som något som tillhör det förgångna som ett ärr som personen kommer att leva med. Den drabbade har således försonas med det som skett (ibid).

Systemteori

Generellt om systemteori & avgränsning

Systemteori är ett samlingsbegrepp som omfattar delvis vitt skilda teorier, exempelvis generell systemteori, kontrollteori, informationsteori och en rad andra teorier. Systemteorier förser fältet med så många centrala begrepp och modeller att det är nödvändigt att kunna en del systemteori för att förstå familjeteori. Med hänvisningen till det vi just tagit upp kring systemteori går det att förstå att systemteorin är mycket omfattande. Därför har vi avgränsat vår användning av teorin till att se familjen som ett system och använda de begrepp som är applicerbara och relevanta för just vår studie.

System, subsystem och suprasystem

Grundenheten i systemteorierna är ett *system*. Det finns en rad olika definitioner och beskrivningar av dessa. Den klassiska definitionen som vi valt att begränsa oss till är den som Norrbom (1973) efter Hall och Hagen (1968) presenterar:

”Ett system är en samling komponenter samt sambanden mellan komponenterna och deras egenskaper”

(Norrbom, 1973, s 12)

I denna definition är det helheten som ska studeras, en helhet som måste förstås som delarnas interaktion med varandra. Systemet kan exempelvis vara en person eller en organisation, det vill säga vad som definieras som ett system bygger på ett val. Generellt bör två kriterier vara uppfyllda för att något ska kunna kallas för ett system. Dessa kriterier är:

1. Att systemets komponenter interagerar på ett sätt som skiljer sig från hur de interagerar utanför systemet.
2. Att interaktionen varar under en viss tid (Schjödts & Egeland, 1989, s 47).

Vidare menar Schjödts och Egeland (1989, s 48) att ett sådant system huvudsakligen har tydliga och klara gränser, men han poängterar också att sociala system är svårare att avgränsa. En familj kan vara ett system men vilka som ska inkluderas i systemet är inte alltid helt självklart. Detta på grund av att det är svårt att urskilja vilka förhållanden som gör att den personen är medlem och en annan inte i till exempel en familj. Använder vi oss av en *spatial* definition av en familj inkluderas alla som bor i hushållet, men i detta sammanhang blir inte denna definition särskilt givande. Schjödts och Egeland (1989, s 48) menar att när det gäller sociala system bör man istället använda sig av en *dynamisk* definition, vilken bygger på interaktion istället för på massan och energin som den *spatiala* definitionen gör. Men den dynamiska definitionen av en familj kan personer inkluderas genom den kvalitet hos personliga kontakter och interaktioner som finns, exempel på sådana personer skulle kunna vara en mormor som bor långt bort, en socialarbetare som är mycket involverad i familjen eller en granne som alltid ställer upp och finns nära familjen (ibid.).

Systemet i sig är också medlem av en större helhet, denna helhet kallas för *suprasystem*. Detta större sammanhang består av flera olika system som på något sätt har vissa saker gemensamt. Exempelvis kan familjens olika medlemmar också var för sig inkluderas och vara medlemmar av suprasystem. Men familjen som utgångspunkt kan exempel på suprasystem vara den socioekonomiska klassen eller en religiös sekt (Schjödts & Egeland, 1989, s 49).

Varje system består i sin tur också av så kallade *subsystem*. Ett subsystem skiljer sig från andra subsystem genom att interaktionen mellan medlemmarna är olik från hur medlemmarna interagerar i andra subsystem. De, enligt Schjödts och Egeland (1989, s 50), viktigaste subsystemen inom familjen är makarna, föräldrarna, barnen och de olika relationerna mellan mor-barn/far-barn.

Gränser

För att kunna urskilja ett system ifrån omgivningen krävs gränser. En gräns skiljer olika enheter eller förhållanden åt. En gräns kan fastställas när man kan se att intensiteten hos vissa processer är större på ena sidan av den punkt eller det område än på den andra. Denna punkt eller område utgör gränsen. Barn sätter exempelvis upp sådana gränser mot vuxna eller mot andra barn som inte deltar i leken (Schjödts & Egeland, 1989, s 51-52). Dessa gränser är abstrakta, vi som observerar systemet tillskriver också systemet gränser. System, subsystem, suprasystem och medlemmarna kan alla kännetecknas genom gränser. Gränserna är aldrig helt slutna, utan snarare mer eller mindre öppna. En helt tät gräns som omger ett system skulle ge ett helt slutet system, vilket är en omöjlighet i sociala system.

Analys

I analysen som följer nedan har vi valt att dela upp empirin under tre huvudteman, vilka är: *kommunföreträdarnas resonemang kring val av boende, kommunernas hänsynstagande till barnets bästa vid placering samt förutsättningar för att förbättra mottagandet av ensamkommande flyktingbarn*. De två första temana skapade vi utifrån våra frågeställningar medan det tredje och avslutande temat om förbättringsarbete skapades i efterhand. Eftersom ämnet har berörts i samtliga intervjuer har vi valt att presentera det, då vi efter intervjuerna förstått att det är ett ämne som är centralt för de yrkesverksamma som arbetar med ensamkommande flyktingbarn. I de två första huvudtemana har vi även valt att skapa underteman, dessa underteman har skapats utifrån resonemang som vi funnit gemensamma i flera av våra intervjuer. Som avslutning på varje huvudtema har vi gjort en sammanfattning där syftet främst har varit att återkoppla vår empiri till kommunerna och därmed försöka se en helhet i kommunföreträdarnas resonemang.

Placering av ensamkommande flyktingbarn; sju olika kommuner och deras lösning på boendefrågan

För att kunna ge en helhetsbild över hur de olika kommunerna är organiserade kring frågan om ensamkommande flyktingbarn har vi valt att ge en kortare beskrivning av respektive kommun

nedan. Tanken är att vi under analysen ska kunna hänvisa tillbaka till kommunbeskrivningarna och göra det lättare för läsaren att orientera sig i analysen.

Kommun 1

En av de två intervjupersonerna arbetar som utredande socialsekreterare (IP1:1) men har tidigare arbetat med ensamkommande flyktingbarn på ett boende som integrationshandledare. Intervjupersonen var även med och startade upp detta boende för de ensamkommande flyktingbarnen. Den andra intervjupersonen (IP1:2) rekryterar och utreder familjehem samt håller i utbildning för familjehemmen. Kommunen har ett avtal med migrationsverket om fem plaster. De barn som kommunen tar emot är tonåringar över 15 år och de placeras i det gruppboende kommunen tillhandahåller. Gruppboendet har funnits i lite mer än ett år. Det kommer även barn till kommunen som redan har släktingar bosatta där, dessa barn blir oftast placerade hos sina släktingar vilka utreds till familjehem. Företrädarna som intervjuats anser att de riktlinjer som finns är generella och övergripande vilket har lett till att de själva utformade riktlinjer för det boende som de driver, dessa är framtagna utifrån det socialstyrelsen säger men utformade på ett sådant sätt som gör att de kan arbeta med dem på boendet. Nätverksträffar är något man arbetar mycket med, mellan föreståndarna på boendet och samordnare, detta är ett pågående arbete hela tiden.

Kommun 2

De två intervjupersonerna arbetar med familjehems rekrytering (IP2:1) respektive uppföljning av familjehemsplacering (IP2:2). Kommunen är en anvisningskommun och har ett avtal med migrationsverket om 16 platser för att ta emot barn från 16 år. Det finns ett boende där barnen bor när de anländer till kommunen, en utredning genomförs och efter den bor barnen kvar i gruppboendet eller slussas ut i övningslägenheter. Om det framkommer efter utredningen att barnet är i behov av att flytta till ett familjehem försöker socialtjänsten hitta ett familjehem som kan passa barnets behov. Gruppboendet och övningslägenheterna är de boendeformer som kommunen främst använder sig av.

Kommun 3

Intervjupersonen arbetar som socialsekreterare med familjehemsplacerade barn (IP3). Kommunen har inget avtal med migrationsverket. De ensamkommande flyktingbarn som kommer till kommunen är de som har släktingar där. Barnen blir då familjehemsplacerade, i så kallade släktingfamiljehem. Varje år kommer ungefär 13-15 barn. I verksamheten finns en

arbetsgrupp om fem personer som arbetar med familjehemsplacerade barn, och de ensamkommande barnen är uppdelade mellan dem för att alla ska bli mer insatta i just sådana ärenden. Gruppen brukar åka på nätverksträffar. I kommunen finns även ett HVB-hem där några av de ensamkommande placeras om de inte fungerar i familjehemmen, men där bor ungdomar med problem inte bara ensamkommande flyktingbarn.

Kommun 4

Intervjupersonen är socialsekreterare på integrationsenheten och arbetar med mottagandet av ensamkommande flyktingbarn (IP4). Kommunen har ett avtal med migrationsverket om 10 platser varav tre av dem är för asylsökande. Barnen som kommer är pojkar och flickor i åldrarna 14 till 17 år. Det boende som erbjuds är HVB-hem, vilket kommunen totalt har tre stycken av. Den informella riktlinjen som finns är att placering sker på HVB-hem. På två av de tre HVB-hemmen med fem platser vardera, finns personal dygnet runt. Det tredje boendet består i stället av lägenheter, för att kunna bo där måste ungdomarna vara mer självständiga. De måste klara av att sköta sitt eget hushåll och ta sig till skolan på egen hand. Även där finns personal dygnet runt, ungdomarna får dock bara visst stöd. Det finns också några få familjehemsplaceringar i kommunen men det är på grund av att de ensamkommande har blivit placerade hos anhöriga. Tidigare hade kommunen även ett boende för enbart flickor, men det avvecklades. Intervjupersonen vill poängtera att det givetvis finns möjlighet att utreda andra boendalternativ om det absolut inte fungerar att ha barnet boende på HVB-hemmen, då utreder de barnet precis som vanligt.

Kommun 5

Intervjupersonen arbetar som enhetschef på kommunens flyktingenhet (IP5). Totalt är det nu 2,5 tjänst som arbetar enbart med de ensamkommande flyktingbarnen, men enheten väntas öka med ytterligare en tjänst inom kort. Kommunen har ett avtal med migrationsverket om 18 platser varav 4 är för asylsökande. De ensamkommande flyktingbarnen kommer först till ett HVB-hem med 8 platser där de utreds, resterande sex platser kan ha olika insatser. Efter utredningen kan det bli aktuellt utifrån barnets bästa med en flytt från gruppboendet. Barnen kan bli placerade i ett annat HVB-hem, i ett familjehem eller i ett träningsboende. De två sistnämnda är de mest vanliga. Kommunen har ”lösa” platser där målet är att det ska finnas insatser som passar varje individ. Kommunen placerar inte konsekvent i det ena eller andra boendalternativet, utan det är barnets behov som styr vilken insats som kommer sättas in.

Kommun 6

Intervjupersonen är arbetsledare på barn och familj i kommunen (IP6). Något avtal med migrationsverket om att ta emot ensamkommande flyktingbarn finns inte i kommunen, och de har inte någon möjlighet att ingå i ett heller. Detta eftersom kommunens politiker anser att invandringen i kommunen är hög och att de inte skulle klara en större belastning. De ensamkommande flyktingbarnen som kommer till kommunen är de som har anhöriga där. Även om det någon gång har hänt att det bara har dykt upp ett barn som ingen vet hur det gick till. Varje år tar kommunen emot cirka tio stycken barn som har anhöriga i kommunen. De har sedan två år tillbaka valt att göra familjehemsplaceringar hos de anhöriga. De gör en omfattande familjehemsutredning på den familj som det är tänkt att barnet ska bo, och den utredningen ser ut precis som den gör vid utredning av alla familjehem. Sedan ska familjehemmets utredning matchas med barnet och skulle det inte matcha, om exempelvis familjehemmet inte anses som lämpligt då letar kommunen främst efter ett annat familjehem till barnet.

Kommun 7

Intervjupersonen arbetar som samordnare för ensamkommande flyktingbarn (IP7), vilket innebär ett mer övergripande ansvar när det gäller mottagandet av barnen. De är just nu två personer som arbetar enbart med ensamkommande flyktingbarn. Strategiskt sett ligger de under barn och familj på socialtjänsten. Enligt avtal med migrationsverket tar kommunen emot 12 ensamkommande, var av tre platser ska vara tillgängliga för asylsökande. Barnen som kommer är från 14 år och uppåt. Kommunen har löst det så att när barnen ankommer till kommunen placeras de på ett gruppboende som har entreprenad att sköta boende och omsorg av barnen för kommunens räkning. Tanken är att samtliga 12 ska bo där, men det finns möjlighet om det föreligger särskilda behov hos barnet som gör att annat boende är mer lämpligt. Det utreds av socialtjänsten i sådana fall.

Kommunföreträdarnas resonemang kring valet av boende

De socionomer vi har intervjuat i respektive kommun har på olika sätt resonerat kring valet av boende vid placering av ensamkommande flyktingbarn. Argument har förts kring den/de boendeformer kommunen har att erbjuda där både för och nackdelar kan synliggöras i de olika kommunföreträdarnas resonemang. Socionomerna, företrädarna för de olika kommunerna framställer resonemangen både ur privata men också ur mer offentliga synvinklar vilket går att utläsa i de olika citaten. När vi skriver privata menar vi socionomernas egna åsikter i frågan medan det offentliga representerar helhetsbilden av de åsikter som intervjupersonerna menar kännetecknar/präglar arbetet inom kommunen. I de intervjuer vi har genomfört går det att

urskilja vissa gemensamma drag i de resonemang kommunerna har fört, vilket har gjort att vi valt att presentera denna del av analysen i följande teman.

Tryggheten i gruppboende

I tidigare forskning skriver Wigg (2008, s 72) om hur ensamkommande flyktingbarn ofta upplever oro, otrygghet och osäkerhet under den första tiden i det nya landet. Att lämna sitt hemland och sin familj är något som Cullberg (2006) skulle benämna som en traumatisk kris. Vad som framgått i flera intervjuer är att de ensamkommande flyktingbarnen ofta är traumatiserade vid ankomsten till det nya landet. Dessa barn behöver med andra ord en trygghet i vardagen vilket gör att boendefrågan är av stor betydelse. Företrädare i både kommun 1, 2 och 7 nämner denna trygghet som en del av resonemanget kring att använda gruppboende som boendeform;

Man ansåg väl att det skulle vara en trygg form för dem att det skulle va en hemlik miljö var väl tanken men och det var ju därför de valde att inte ta emot för många heller utan att var och en av dem ska bli hörda och sedda och få så bra möjlighet till samhället som möjligt och stöd och skydd också, att man kan fånga upp alla.

-IP1:1

Jag tror att det inger trygghet till viss del, att man kommer tillsammans med ungdomar som befinner sig i samma situation. Ofta finns det någon landsman som talar samma språk, och under den här perioden när man är ny och inte bemästrar svenskan tror jag att det kan vara en av de stora fördelarna.

-IP7

Fördelen när de bor tillsammans på det här boendet som vi har här i stan är alltså, det är ju att de har varandra de trivs verkligen det märker man ju och de har personal som ställer upp för dem och alltså hittar på grejer med dem och skjutsar dem till aktiviteter och så vidare... så ja frågar du killarna själva så säger dem ju säkert att det är ett klockrent boende.

-IP2:1

Ja jag tror det är bättre att placera dem i gruppboende faktiskt just för att jag har hört de här erfarenheterna, att ja de stack ifrån familjehemmen det blev liksom såna här sammanbrott som inte är bra att ha med sig i bagaget när man kommer till ett nytt land, för de borde ju liksom hållas och ha det lugnt och bra de här pojkarna som kommer, oftast är det ju pojkar.

-IP1:2

Att gruppboende ses som en trygg boendeform framgår även i Hessles (2009, s 103-107) avhandling *Ensamkommande men inte ensamma*. Genom en tioårsuppföljning intervjuas ensamkommande flyktingbarn om sin syn på uppväxten i hemlandet, flykten till Sverige och etableringen in i det svenska samhället. Majoriteten av ungdomarna bodde under asyltiden i gruppboende vilket de uppger som en stor trygghet, att möta andra ensamkommande barn från samma land som talar samma språk. Enligt intervjupersonerna i de senaste citaten kan en trygghet också vara att ungdomarna i ett gruppboende stöttar varandra i olika situationer som inom den egna kulturen kan anses lite annorlunda och konstiga. Ett exempel är samtalskontakten, vilken ses som väldigt viktig enligt intervjuperson 3 då ungdomarna ofta bär på traumatiska upplevelser som behöver bearbetas. Att gå och samtala med någon främmande människa är dock ingen självklarhet för dessa ungdomar vilket framgår av följande citat;

Sen kan det ju vara många familjer som har det här i sig att man pratar inte med främmande människor och sådär och det är klart tycker familjen att det är konstigt då faller det sig ju också att barnet tycker det men om man bor på ett boende och alla har en samtalskontakt till exempel och går regelbundet då är ju inte det konstigt längre, för det är mycket sånt också som är svårt. Sen kan man ju få en bättre utsluss själv också sen.

-IP3

Utifrån en systemteoretisk ståndpunkt kan detta tolkas genom det som inom systemteorin handlar om gränser. Alla system omges av gränser, så även familjesystemet. Utan dessa gränser finns ingen möjlighet att urskilja ett system. Gränserna är abstrakta och det är vi som observerar systemet som tillskriver det gränser. System, subsystem och suprasystem kan alla tillskrivas gränser. Dock kan gränserna i sociala system aldrig vara helt slutna, utan de är snarare mer eller mindre öppna (Schjödts & Egeland, 1989, 51-52). Detta kan innebära en viss förvirring för de barn som i sin familj i hemlandet är vana vid en viss typ av gränser och som nu har hamnat i en situation där andra gränsdragningar i systemet är gjorda.

I citatet ovan nämns även den utslussmöjlighet som finns för ungdomar som bor i gruppboende. Med utsluss så menas att ungdomen flyttas/slussas ut från gruppboendet till en egen lägenhet där ungdomen ska visa att han/hon kan klara av att med mindre stöd bo i eget boende. Denna utslussmöjlighet kan även ses som en trygghet i ungdomens framtid, en trygghet i att ha vetskapen om att boendefrågan kommer att lösas sig även efter tiden i gruppboende. Denna utslussmöjlighet nämner även företrädare för kommun 2 som något positivt;

det är svårt att generalisera men jag tror ju ändå på om det här, jag tror på det här som vi har på X gruppboende att man bor där och sen har man utslussningslägenheter som innebär att de bor själva och bara går med och handlar med personalen, alltså att man får lära sig utifrån det

-IP2:1

Att företrädare i kommun 1 och 2 tar upp argument och för liknande resonemang kring tryggheten i gruppboende kan förstås utifrån att de tillhör kommuner som använder sig av denna boendeform. De båda kommunerna har goda erfarenheter av att placera i gruppboende vilket speglas i citaten. Att ha i åtanke är också att de båda kommunerna har som vision att först och främst placera barnen i gruppboende och utifrån det har kommunerna avtal med migrationsverket om att ta emot det antal barn som kommunen har möjlighet att erbjuda platser till i ett gruppboende. Även företrädare för kommun 3 talar om tryggheten i gruppboende, även om man i kommunen varken har avtal med migrationsverket eller använder sig av gruppboende som boendeform. Med andra ord tycks tanken om att det finns en viss trygghet i gruppboende vara något som företrädare i olika kommuner håller med om oavsett hur kommunens förutsättningar ser ut.

Kulturella skillnader kan ge problem både i familjehem och gruppboende

Ett annat skäl till varför gruppboende kan ses som det främsta alternativet vid val av boende uppger kommun 1 och 2 vara de dåliga erfarenheter de upplevt med att familjehemsplacera ensamkommande flyktingbarn. Familjehem ses många gånger som ett mer familjärt boende än ett gruppboende, men att familjehemsplacera dessa barn kan ibland vara problematiskt vilket citaten nedan talar för;

... att ha de i familjehem det skulle vara mer föräldralikt men sen blev det ju problem för att de här pojkarna var ju så pass stora så att dem var ju kanske vuxna i sitt hemland

-IP1:2

... jag vet inte riktigt om det är det som har legat till grunden för det här beslutet att de nu ska bo kvar på boendet sen slussas ut till egna lägenheter att man har sett det att det faktiskt inte funkar så bra när de kommer ut i familjehem.

-IP2:1

Angel och Hjern (2008, s 131) skriver om vad mötet med Sverige och den svenska uppfostran kan innebära för ett barn med en annan kulturell bakgrund. Könroller och olika könrollsmönster är en grundläggande kulturbärare. Som exempel är den svenska kvinnans roll och förhållandevis starka ställning enligt Angel och Hjern (2008, s 131) något som konfronterar många invandrarfamiljer. Detta skulle kunna förklaras utifrån systemteorin där familjen kan ses som ett system. I detta fall skiljer sig familjesystemet som barnet är uppväxt i med det svenska familjesystemet som barnet förväntas anpassa sig till. När de ensamkommande flyktingbarnen kommer till Sverige är tanken att de ska etableras in i det svenska samhället. Denna etableringsprocess innebär för barnet ett nytt boende vilket i sin tur innefattar en ny familj med ett nytt familjesystem som skiljer sig åt från det familjesystem som barnet tidigare ingått i, i sitt hemland. Denna typ av kulturkrock kan ses som en svårighet när det gäller placeringen av dessa barn i svenska familjehem, vilket har varit märkbart i flera fall och som kan ligga till grund för kommun 1 och 2s ställningstagande till att använda sig av enbart gruppboende;

... och i familjehem, jourhem som skulle användas är det ju ofta kvinnan som har huvudansvaret och det funkade inte riktigt för de var inte vana vid det här... kvinnan var den som bestämde det mesta och... det var såhär kulturella skillnader som blev tokiga.

-IP1:2

... det kan även uppstå såna här saker som att när mannen är hemma så funkar det men när bara kvinnan är hemma då funkar det inte, fast de är vana vid kvinnlig personal från kommunens boende så blir det ändå annorlunda när man kommer till en familj.

-IP2:2

Men kulturella skillnader kan även upplevas som ett problem i gruppboenden vilket ungdomarna i Höijer och Magnussons (2008, s 18-24) utvärderingsrapport beskriver då de tar upp de konflikter som ofta uppstår mellan olika kulturer. Att kulturella konflikter kan uppstå i gruppboende nämner även företrädare för kommun 2. Dessa konflikter som uppstår på grund av kulturella skillnader kan dock även uppstå utanför gruppboendet och behöver alltså inte vara en ren koppling till gruppboendet menar företrädarna;

På boendet har de också kamper där det alltså är konflikter också mellan olika folkgrupper, det är det i skolorna också när de kommer och ska läsa på de här individuella programmen och så, jag har en kille där det inte fungerar mellan

afghaner och araber till exempelvis, mycket såna saker som vi inte vet så mycket om.

-IP2:2

Vad som går att tolka genom citaten ovan tillsammans med tidigare forskning är att kulturella skillnader är något som ofta uppstår oavsett om barnet placeras i familjehem eller gruppboende. Att dessa kulturella skillnader uppstår tycks vara ännu ett skäl till att gruppboende är att föredra, även om det i vissa fall uppstår kulturella konflikter även där. Det är företrädare från kommun 1 och 2 som uttrycker sig om den kulturella problematiken i familjehem vilket går att återkoppla till kommunernas visioner som liknar varandra när det gäller tanken om och arbetet med placeringen av ensamkommande flyktingbarn. De båda kommunerna har visionen om att i första hand placera i gruppboende, en boendeform som anses vara trygg för barnen och som innebär mindre kulturella konflikter än vad placering i familjehem innebär.

Betydelsen av gruppboendets storlek

Höijer och Magnusson (2008, s 18-24) ger i sin utvärderingsrapport en bild av hur ensamkommande flyktingbarn upplever gruppboende som boendeform. Gruppboendet där intervjuerna har gjorts med ungdomarna är ett gruppboende för 14 ungdomar vilket kan ses som ett större gruppboende. Flera av ungdomarna upplever antalet platser på boendet som för stort, det är för många ungdomar som bor och lever tillsammans vilket medför kulturella konflikter. Ungdomarna menar också att personalen i vissa fall blir otillräckliga, de i personalen är till stor hjälp men dialogen kring skolan kunde ha varit bättre och fångats upp på ett annat sätt. Denna problematik som kan uppstå i större gruppboenden beskriver även företrädare i kommun 1;

Det som händer om jag drar paralleller till andra boenden som jag sett det är att de inte fångas upp för det är... alltså många av dem har problem och det är andra kulturer och problem som kan uppstå man kan lättare fånga upp när det är en mindre grupp, man kan arbeta på en annan individuell basis.

-IP1:1

Johansson, Andersson och Hwang (2008) skriver om hur en utveckling har skett från att ha stora institutioner med många platser till att ha mindre mer familjära gruppboenden, även kallade HVB-hem. Att gruppboendena för ensamkommande flyktingbarn ska vara mindre och mer familjära tycks även vara en strävan som finns i kommun 6 vilket framgår nedan;

Men då ska det inte vara ett stort HVB utan att lite mindre som är hemlikt.

-IP5

Storleken på gruppboende diskuteras i intervjuerna med företrädare från kommun 1 och 5. För att se till kommunernas helhet är kommun 1 en kommun som redan använder sig av ett mindre gruppboende för ensamkommande flyktingbarn vilket de tycker fungerar väldigt bra. Även kommun 5 använder sig av gruppboende som boendeform men detta gruppboende är en aning större vilket företrädare för kommunen ser som en nackdel. För vissa vore det bättre om det fanns ett mindre boende. Sammanfattningsvis finns det en tanke om att mindre gruppboenden är att föredra både i en kommun som redan använder sig av det men också i en kommun som inte använder sig av det.

Ålderns betydelse för val av boendeform

Vad som är viktigt att belysa är att flera kommuner dock gör skillnad på tonåringar och mindre barn när de för sina resonemang kring valet av boende. För tonåringar anses gruppboende vara ett bättre alternativ än familjehem. Tonårsperioden är den tid i livet som går ut på att barnet ska bli mer självständigt och utveckla sin personlighet (Cullberg, 2006, s 70-73), vilket företrädarna i kommunerna anser att det finns bäst möjligheter till på ett gruppboende. Detta är något som företrädarna i kommunerna urskiljer på följande sätt när de förespråkar placering på HVB-hem;

... i ett skede där man blir ung vuxen tror jag att man kan må rätt så bra av den typen av boende. Det kan nog bli en liten krock, ibland kan jag tänka mig, generellt med tonårsplaceringar... Det kan bli lite körigt och det är en frigörelseperiod, man ska bli vuxen och försöka knyta an och inrätta sig efter ett familjemönster.

-IP7

Det som nämns i flera intervjuer är det faktum att många av barnen som kommer befinner sig i tonåren. Vidare menar företrädarna att det inte får glömmas bort att dessa barn har precis samma tonårsproblematik som andra barn. Cullberg (2006, s 66-77) menar att tonårsperioden är en av de mest kritiska utvecklingsperioderna som en människa genomgår. Som nämns i citatet nedan om vikten av att vara snygg i håret och ha snygga kläder, menar Cullberg (2006) att utseendefixeringen ofta är stark under tonårsperioden och då framför allt i den så kallade *förpuberteten*.

i själva placeringen är det viktigt att inte glömma bort att de har precis samma problem som våra svenskfödda ungdomar har, man kan inte bara hela tiden dra det till flyktingbarn, de har också problem med flickvänner, med att passa in och vara snygg i håret, ha snygga kläder.

-IP4

... såna här grejer som att, det är väl sånt som alla familjer tampas med, med sina tonåringar

-IP2:1

Pubertetstrots är något som Cullberg menar är centralt under tonåren. Barnet har nu ett växande behov av att hävda sina intressen på ett sätt som han/hon tidigare inte haft. Ofta leder detta till plågsamma processer inom familjen (Cullberg, 2006, s 70). Men de ensamkommande barnen har enligt intervjuperson 4 ingen familj närvarande att göra uppror mot, det innebär dock inte att behovet upphör. Revolten görs istället mot de som mest liknar familjen och föräldrar vilket en av intervjupersonerna uttrycker blir personalen på boendet.

... få göra revolt mot personalen, som är det närmsta de kommer föräldrar.

-IP4

Om man istället ser till placeringen av yngre barn ser företrädarna i olika kommuner att en familjehemsplacering är mer lämplig. Att yngre barn ofta är lättare att placera i familjehem har att göra med att de är mer formbara och har lättare att anpassa sig till att bo med en familj. Kommun 1 har tidigare tagit emot yngre barn som har placerats i släktingfamiljehem utifrån en så kallad nätverksplacering. Att placera barnen i släktingfamiljehem är något som både kommun 3 och 6 också gör, de två kommuner som inte har avtal med migrationsverket.

På frågan om vad som händer om ett yngre ensamkommande barn utan anhöriga anvisas till kommun 1 svarar företrädarna för kommunen att detta inte är en situation som dykt upp hittills men att placering i familjehem skulle vara den mest lämpliga lösningen i detta fall.

Om man tänker så som man fått lära av forskning så blir de ju familjehemsplacerade när de är så pass små, ja och då kan de ju anpassa sig på ett annat sätt, det är ju svårare för en 18 årig kille och liksom ta sig in i den svenska kulturen på det viset.

-IP1:2

Innan tog man emot barn som var under 16 år eller ungdomar då tog man upp det här att man skulle ha familjehem för att de var för unga att bo på institutioner tänkte man, så att som det är nu så är det att man tar emot dem som, de ska va 16 år

-IP2:1

Eh ja det beror ju alldeles på ålder skulle jag vilja säga, yngre barn placeras ju inte på en institution så eller på ett gruppboende.

-IP3

Men vi kommer nog försöka styra så att nästa barn som kommer är lite äldre så att vi inte behöver leta familjehem hela tiden för de yngre brukar kunna hamna där.

-IP5

Den slutsats vi kan dra är att oavsett hur kommunernas förutsättningar ser ut verkar det finnas en uppsatt norm om att mindre barn inte ska placeras i gruppboende utan i släktingfamiljehem eller svenska familjehem. Medan äldre barn som kommit upp i tonåren har andra behov som måste tas i åtanke vid placering.

Resonemang kring familjehem som alternativ vid val av boende

De kommuner som i första hand använder sig av familjehem som boendeform för ensamkommande barn är kommun 3, 6 och 5. I kommun 5 hamnar barnen först och främst i ett utredningsboende för att sedan komma till ett familjehem, ett gruppboende eller till en träningslägenhet. Med andra ord använder sig inte kommun 5 av familjehem som första boendalternativ utan barnet placeras i den boendeform som anses mest lämplig efter att en utredning gjorts. Att tydliggöra är även att kommun 3 och 6 först och främst använder sig av släktingfamiljehem vid val av boendeform. Resonemangen för att placera i familjehem och släktingfamiljehem är följande;

Om man ska försöka normalisera, vilket vi ska, så är ju ändå en familj med två föräldrar i ett vanligt hem ett mer normaliserat boende än på en institution. Så det är alltid det vi tittar på först. Om man (paus) eller det var fel att säga så för först tittar man alltid på släktingarna. Finns det någon i nätverket som, det är ju

alltid det första. Men sen då så är det familjehem som är det mest normala. Det mest hemlika.

-IP6

släkting placering är ju bra på så vis att om man nu känner till sin släkting så är det alltid bäst för barnet, man känner en tillhörighet sen kan jag tycka att just för barnen som kommer till släktingar så kan kultur, språk, ja det är ju mycket positivt också.

-IP3

Fördelen med familjehemmet är ju att du får familjegemenskapen.

-IP5

Vad som framgår i undersökningen *Att vara både flyktingbarn och fosterbarn* är att barnen i släktingfamiljehem känner en tillhörighet genom kulturen vilket ses som viktigt. Barnen har ett uppdrag som innebär att föra stammen, kulturen och familjen vidare vilket anses som väldigt viktigt av majoriteten av barnen. I många fall verkar även slakten fungera som en förlängning av mamma och pappa i det hänseende att de hjälper barnet att överleva enligt kulturens speciella överlevnadsmönster. Barnen uppger även att de känner en trygghet i att dela språket och att de har någon att prata med till skillnad från de barn som placeras i svenska familjehem (Grundin, 1994, s 60).

Flera av barnen som kommer till Sverige och placeras i släktingfamiljehem uppger dock att de inte känt eller träffat släktingarna de ska bo hos tidigare. Vad som visat sig i intervjuerna med barnen själva och med släktingfamiljerna är att de flesta placeringarna är så kallade "självplaceringar" vilket innebär att barnen redan bor i familjerna innan socialtjänsten är inkopplad (Grundin, 1994, s 43-44). Detta poängteras även i det andra citatet ovan, att om det nu är så att barnen känner till sin släkting ses placeringen som positiv, i annat fall kan man tycka att skillnaden mellan att bo i ett svenskt familjehem och släktinghem inte är särskilt stor om ingen tidigare kännedom finns om släktingen.

Bristen på familjehem och den större kostnad som det innebär att ha familjehem jämfört med gruppboende är något som företrädare i kommun 4 nämner, företrädaren menar att ekonomin ibland sätter stopp för familjehemstanken.

... Och en kostnadsfråga är jag säker på att det är också, det är ju mycket dyrare att ha familjehem.

-IP4

Kommun 3 och 6 är de kommuner som saknar avtal med migrationsverket, dessa kommuner är också de som främst placerar ensamkommande flyktingbarn i familjehem och då släktingfamiljehem. Kommunerna har ingen utarbetad plan angående mottagandet av ensamkommande flyktingbarn på samma sätt som anvisningskommunerna har, kanske är det en orsak till att barnen placeras i släktingfamiljehem. I kommun 5 kommer barnen först till ett utredningshem och slussas därifrån vidare till den boendeform som anses mest lämplig, till skillnad från kommun 1 och 2 finns ingen klar vision om vart barnet ska placeras. Företrädare från kommun 5 förespråkar där med ingen specifik boendeform men anser ändå att familjehem är ett bra boendevalternativ. Företrädare i kommun 4 är den enda företrädaren som nämner den ekonomiska faktorn med att placera i familjehem, detta har överraskat oss lite då vi trodde denna aspekt skulle nämnas i fler intervjuer.

Placering i redan befintliga HVB-hem

Vad som framgår av empirin är att flera kommuner, det vill säga kommun 3, 4 och 7, även kan göra placeringar av ensamkommande flyktingbarn i redan befintliga HVB-hem. Att placera i dessa boenden är dock inget första alternativ och något som kommunerna strävar efter men finns behovet så finns också möjligheten till denna typ av boendepacering. Att placera dessa ungdomar i redan befintliga HVB-hem har varit mycket omdiskuterat då ensamkommande flyktingungdomar ofta har en annan problematik än den som finns i vanliga HVB-hem. Företrädarna för de olika kommunerna är därför noga med att poängtera att ungdomarna endast placeras i denna typ av boendeform om speciella behov finns som innefattar den problematik HVB-hemmet fokuserar på. Detta framgår tydligt genom följande citat;

har ju ett boende här i, eller det är ett ungdomsboende egentligen alltså HVB som vi har ungdomar som har problem om man säger som bor där och där har man väl pratat om att man kanske ska utöka för ensamkommande då för vi har några som bor där redan som inte har funkade i familjehemmen.

-IP3

Vad som går att utläsa av citaten nedan är att företrädare i kommun 5s resonemang om att placera i redan befintliga HVB-hem kan liknas vid de resonemang som förs under tidigare teman om gruppboende som boendeform;

Vi har ju inte så att vi konsekvent placerar alla i ett HVB-hem men vi tror att det kan vara ett bra sätt att börja på. Det blir en bra start för det ligger mitt i X-stad, de har nära till skolan, de får komma igång med sina fritidsaktiviteter och de får mycket stöd i HVB-hemmet för de är inriktade på att möta pojkarna den första tiden.

-IP5

... fördel kanske kan vara sällskapet med andra pojkar på HVB.

-IP5

Företrädaren i kommun 5 nämner grupptillhörigheten som en fördel, att pojkarna har sällskap av varandra. Denna grupptillhörighet kan jämföras med den trygghet som skapas i gruppboende vilket diskuterats under temat *Tryggheten i gruppboende*. Vad som även nämns i ett av citaten är vikten av fritidsaktiviteter. Att ungdomarna har tillgång till olika fritidsaktiviteter ses som mycket uppskattat vilket framgår av Höijer och Magnussons (2008) utvärderingsrapport men också i Lundberg och Dahlquist (2012) artikel. Ungdomarna som intervjuats i utvärderingsrapporten uppger att boendepersonalen ställer upp för killarna och försöker regelbundet anordna olika aktiviteter, det kan vara att åka iväg på utflykt eller bara åka iväg och titta när en av de boende spelar fotboll. Även Lundberg och Dahlquist lyfter fram ungdomarnas uttalade uppskattning av aktiviteter i vardagen och att ha en sysselsättning (Lundberg & Dahlquist, 2012).

De kommuner som placerar i redan befintliga HVB-hem arbetar utifrån olika förutsättningar, kommun 3 har inget avtal med migrationsverket, kommun 5 har ett utredningsboende och kommun 7 kan erbjuda specifikt gruppboende för ensamkommande. Dock är deras resonemang kring att placera i redan befintliga HVB-hem gemensamma, har ungdomen en problematik som kräver placering i HVB-hem kan kommunerna erbjuda ungdomen en placering där. Kommun 3 har inget gruppboende och fungerar det inte i familjehem eller släktingfamiljehem finns det bara redan befintliga HVB-hem att erbjuda. I kommun 5 utreds ungdomen och det kan alltså i utredningen komma fram att ungdomen har behov av att bo i ett HVB-hem. I kommun 7 finns inget specifikt utredningshem där ungdomen hamnar först men inom socialtjänsten görs alltid en utredning av barnets behov där det kan komma fram att behovet finns att bo i ett HVB-hem.

Två kommuner utan avtal med migrationsverket och deras syn på placeringsarbetet

Som avslutning kring analysen av de olika kommunernas resonemang kring valet av boende har vi valt att i denna underrubrik lyfta fram de två kommuner, kommun 3 och 6 som saknar avtal med migrationsverket. De olika kommunernas inställning till ett eventuellt framtida avtal med migrationsverket skiljer sig helt och hållet från varandra. Företrädare i kommun 3 förespråkar ett avtal och ser det som en förutsättning i det framtida arbetet med ensamkommande barn medan företrädare i kommun 6 anser att kommunen redan är för hårt belastad med annan invandring och att mottagandet av ensamkommande barn kräver en annan kompetens.

För det är ju så med ensamkommande att de... fast det är ju så med alla... men just ensamkommande så behöver man ännu större kompetens, det är väldigt svårt. Man kan inte bara säga ja visst! För vi tycker att det är bra att man får komma alltså så. Men det krävs en stor organisation och en rejäl kompetens för att klara av det.

-IP6

Vi känner det att det skulle underlätta lite med ett avtal... fast man kör ju lite ändå fast det inte finns något avtal och då kommer man ju lite till de här sakerna ändå, man får jobba fram sitt på sitt vis och göra något liknande som de andra kommunerna som har avtal.

-IP3

Företrädare i kommun 3 nämner svårigheterna som finns idag med utredningen av släktingfamiljehem. Att försöka förklara för barnen och även för släktingar vad myndigheter är och vad de har för funktion kan vara en svårighet. I Sverige har olika myndigheter stor betydelse för välfärden i landet vilket ibland är en stor skillnad från hur det ser ut i barnets hemland. Utifrån systemteorins begrepp om gränser ses det svenska myndighetssystemet som främmande för de ensamkommande barnen och även för deras släkt då det gäller släktingplaceringar. I hemlandet är gränserna inom familjen mer slutna i jämförelse med Sverige där myndigheter har en större insyn i familjen vilket medför mer öppna gränser. Problematiken framställs genom följande citat;

Nej det är faktiskt svårt det är det och just utreda familjehemmen också det kräver ju en hel del och sen att förklara vad deras uppdrag är och "vadå uppdrag liksom det är ju familjen".

-IP3

... släktingar till barnen där behöver man ju förklara bara vilka vi är och vad vårt jobb är och varför vi kommer in i familjen och styr upp och styr och ställer det är ju inte de vana vid alls.

-IP3

Ja det är det och det är jättesvårt att förklara för dem över huvud taget vad myndigheter är och inte bara det utan det är ju ett pappersland verkligen det här de kommer till så det är papper hit och papper dit och det är skattemyndigheter och försäkringskassan och arbetsförmedlingen och vi då det är ju dem som man har mest kontakt med. De förstår inte skillnaden liksom heller.

-IP3

Det finns även en önskan om att starta upp ett gruppboende för ensamkommande flyktingbarn, med utökad kompetens bland personalen. Nedan presenteras ett antal citat som handlar om hur företrädare i kommun 3 ser på mottagandet av ensamkommande flyktingbarn idag och hur det skulle kunna se ut i framtiden med gruppboende och avtal.

Jag tänker att ett boende är ju ändå, för där skulle man ju önska att det fanns både och personal som har deras bakgrund om man säger plus svenskfödda personer som är väl integrerade i samhället det är ju jätteviktigt.

-IP3

Med avtal skulle vi kunna jobba och bemöta de här barnen bättre och veta liksom vad är det som kommer, är det ungdomar är det barn och vad ska vi ha i beredskap, ska vi ha mer familjehem ska vi ha boende, alltså det skulle bli mycket lättare för oss menar vi.

-IP3

En del blir väldigt vilsna vissa går det jättebra för men det hänger ju mycket på faktiskt vart de bor och vad de har för stöd så det är viktigt att man diskuterar den biten och om det här med släkting eller inte och vad jag har tagit till mig genom forskning allmänt då om barn är att nätverksplacering är ju det bästa. Men i de här fallen vet jag inte om jag håller med faktiskt jag skulle kunna tänka mig familjehemsplacering i ett svenskt familjehem i en svenskfödd familj om man säger och sen ha en kontakt alltså ha släktingen som en kontaktperson.

-IP3

I det avslutande citatet poängteras vikten av boendets betydelse och att barnet/ungdomen får det stöd och den hjälp som han/hon behöver. Företrädaren i kommunen ser lite kritiskt på att placera barnen i släktingfamiljehem och menar att det kanske inte alltid är en nätverksplacering som är det bästa, i vissa fall kan barnet vara i större behov av stöd och hjälp vid etableringen i det nya samhället än vad släkting-familjen kan erbjuda. I slutet av citatet ges en annan lösning, en lösning som inte varit på tal i någon av de andra kommunerna nämligen att placera ungdomen i ett svenskt familjehem med en släkting som kontaktperson. Att bo i en välintegrerad familj men ändå ha god kontakt med slakten, det kanske är en lösning?

Sammanfattning

Företrädare för de olika kommunerna lyfter fram både för – och nackdelar med olika boendeformer i sina resonemang kring placeringen av ensamkommande flyktingbarn. Det går att finna likheter i hur man har argumenterat men det går också att urskilja en hel del skillnader. De kommuner som använder sig av gruppboende resonerar att det är en trygg boendeform där ungdomarna kan känna en tillhörighet och en trygghet i att bo med ungdomar som varit med om liknande saker. Att det finns kompetent och tillgänglig personal ses också som en fördel. Företrädare i kommunerna som främst placerar i gruppboende kan dock se att det finns en nackdel med denna boendeform nämligen att kulturella konflikter ofta uppstår. När det gäller synen på att placera ensamkommande flyktingbarn i familjehem nämner företrädare i kommuner som använder sig av gruppboende som första alternativ dåliga erfarenheter av att familjehemsplacera dessa barn men en kommun nämner också ekonomin, att det är betydligt dyrare att placera i familjehem. Företrädare i de kommuner som främst använder sig av familjehem anser att denna boendeform är ett mer normaliserat boende än en institution och nämner även en starkare gemenskap i familjehem. Att placera ensamkommande flyktingbarn i redan befintliga HVB-hem är också en möjlighet som verkar finnas inom de flesta kommuner så länge ungdomen har de specifika behov som HVB-hemmet är inriktat på. Företrädarna i kommunerna är överens om att barnets ålder har betydelse för val av boende vid en placering. Mindre barn placeras genomgående i familjehem eller släktingfamiljehem medan möjligheten att placera i gruppboende finns för de äldre barnen/ungdomarna. Kommunföreträdarna verkar tänka lite extra på att normalisera och se på barnets individuella behov där talar om att tonåringar har andra behov på grund av exempelvis frigörelseprocessen, där vi valt att applicera Cullbergs teori om utvecklingskris på intervjupersonernas utsagor. Företrädaran i kommunerna tycks, liksom Cullberg (2006), anse att tonåren är en kritisk period i en individs liv, vilket gör att företrädarna anser det viktigt att ta hänsyn till detta vid placering. De kommuner som främst

använder sig av gruppboende för ensamkommande flyktingbarn har därmed satt upp en åldersgräns när det gäller mottagandet av dessa barn och ungdomar för att kunna placera i det tänkta boendalternativet. Utifrån en systemteoretisk ståndpunkt är det viktigt att vara medveten om att en individ som ingår i ett familjesystem interagerar på ett visst sätt inom det systemet. Det kan vara av vikt för dem som arbetar med individer som ingår i system som kanske inte alltid liknar dem man är van vid att arbeta med. Det kan i arbetet med ensamkommande flyktingbarn uppstå motsättningar då barnen kommer ifrån ett system som också bildats i en annan kultur. Mest tydligt blir det antagligen för de barn som placeras i familjehem, men genom ett dynamiskt synsätt på familjen som system kan även HVB-hemmen fungera som en familj. En del av våra intervjupersoner uttrycker att de uppstår en krock mellan de olika system som barnen kommer att ingå i, tydligast blir detta när det gäller barnens ålder då de många gånger anses som vuxna i det familjesystem de kommer ifrån och är vana vid, vilket skiljer sig i jämförelse med Sverige där de är barn. De har också varit med om saker exempelvis under flykten som gör att de fått växa upp och bli mer vuxna. Gränser är något som omger varje system. Våra intervjupersoner redogör för att barnen när de kommer inte vill prata om vad de varit med om eller prata med myndigheter, vilket vi förklarar med att i barnens tidigare familjesystem har gränserna varit mer slutna och de är inte vana vid att myndigheter spelar en så stor roll i deras liv som de faktiskt kommer att göra när de kommer som ensamkommande flyktingbarn till Sverige.

Som avslutning på detta huvudtema ges en bild av hur två kommuner som saknar avtal med migrationsverket ser på ett eventuellt framtida avtal, två kommuner vars tankar skiljer sig åt. Utifrån vår första frågeställning om hur kommunerna resonerar kring valet av placeringsalternativ för ensamkommande flyktingbarn tycks svaret på frågan bli att kommunerna resonerar olika kring valet av boende utifrån vilka tidigare erfarenheter som finns. Vad som tydligt går att urskilja är också att de kommuner som använder sig av samma boendeform för liknande resonemang.

Kommunernas hänsynstagande till barnets bästa vid placering

Utifrån barnkonventionen

När de gäller de uttalanden som våra intervjupersoner gett oss har vi kunnat tematisera flera av dessa genom att koppla citaten till artikel 3, 12 och 22 i FN:s barnkonvention. Nedan har vi presenterat de citat som tydligt visar att barnets bästa hela tiden finns med i tanken hos de som arbetar med ensamkommande flyktingbarn.

Artikel 3

Vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet.

När det gäller att sätta barnet i främsta rummet resonerar våra intervjupersoner på följande sätt;

Jag tänker lite så att när det gäller ensamkommande barn har de ganska mycket fokus, för de vi vet om barnet kommer oftast från barnen själva så att de ganska så individfokuserat hela tiden i de här ärendena.

-IP7

Även om tanken om barnets bästa är central antyder en av våra intervjupersoner att en konflikt med verkligheten råder kring dennes resonemang kring barnets bästa och vad kommunen erbjuder för boende;

Fokus är hela tiden på barnets bästa, inte verksamhetens bästa. Det är lätt att säga men det glöms bort ibland... För jag har ju inget annat att erbjuda än HVB-hem. Och om det sen är barnets bästa eller inte det är ju verkligen en tolkningsfråga.

-IP4

Artikel 12

Barn som är i stånd att bilda åsikter ska fritt få uttrycka dem i frågor som rör barnet, där barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

... möjligheten finns och vill barnet det och tycker att det är en bättre lösning.

-IP7

... och sen slussas ut i något eget, men sen så finns det ju alltid kan man alltid göra individuella bedömningar, vi har någon kille nu som vi jobbar med som där man har bedömt, han är 17... och många utav hans kompisar får ju slussas ut i ehh egen lägenhet, träningslägenhet då och såhär va men med honom har man gjort bedömningen att han fixar inte det och han ville inte själv heller

-IP2:1

... önskan från två ungdomar om att flytta till familjehem och då har vi ju utrett det. Och det är ju absolut inte nej, utan vi utreder och ser över deras behov.

Men sen är det fortfarande lika svårt att hitta ett familjehem som passar och som passar med barnets behov.

-IP4

Artikel 22

Lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att ett barn som anses som flykting oberoende av om det kommer ensamt eller med sin förälder eller annan person, erhåller lämpligt skydd och humanitärt bistånd.

Ifall föräldrar eller andra familjemedlemmar inte kan återfinnas ska barnet ges samma skydd som varje annat barn som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö av något skäl.

Då får man tänka för de här barnen som man tänker med andra barn.

-IP6

Vi tänker att ensamkommande barn är som alla andra barn... Man ska alltid tänka individuellt ifrån det barnets behov.

-IP6

Vi ska inte göra någon skillnad på ”Johan Svensson” och ”Mohamed Mohammed”.

-IP4

Utifrån barnets psykiska mående

De ensamkommande flyktingbarnen har varit med om saker som inte alla barn har och därför har de andra behov som måste tas hänsyn till i placeringsarbetet. Att vara tonåring menar Cullberg (2006) som ovan beskrivits kan innebära en kris i sig, en *utvecklingskris*. Men en annan typ av kris som han också beskriver är den *traumatiska krisen*. Den utlöses av yttre händelser i livet som blir övermäktiga att klara av för den drabbade individen (Cullberg, 2006, s 19). En sådan kris kan utlösas av en direkt och smärtsam förlust, exempel på en sådan förlust kan vara att förlora någon eller att tvingas lämna sitt land (Jacobsen, 2000, s 50-51). Vi tänker att de ensamkommande flyktingbarnen har drabbats av båda dessa utlösande faktorer, dels tvingats fly sitt land samt förlorat sin familj. Intervjupersonerna berättar om barnens psykiska mående efter flykten till Sverige, där det går att utläsa att barnen genomgår vad Cullberg skulle kalla för en traumatisk kris (Cullberg, 2006, s 19). Följande citat från intervjuerna visar på detta;

... de flesta barn kommer från ett krigshärjat område eller har haft en tung flyktväg vilket såklart påverkar barnet när det kommer hit.

-IP2:2

... ensamkommande flyktingbarn är ofta traumatiserade... med bakgrunder i krig och smugglare

-IP4

Varje individ anländer till Sverige med sin egen historia och sin egen personlighet, vilket gör att bemötandet i det nya landet kan påverka krisens förlopp (Angel, 2004, s 32). Barnen har enligt Angel (2004) varit med om mycket när de kommer till Sverige och många vågar inte riktigt slappna av vid ankomsten, utan först när de får beskedet att de får stanna kan de våga andas ut en aning. En av våra intervjupersoner uttrycker det på följande sätt;

... Ibland kan det ta lite tid... Det kan vara så att det börjar hända saker först när man har fått uppehållstillstånd, där är då man kan börja slappna av lite grann och släppa fram lite av det man har gått genom...

-IP7

Det är ofta så att flyktingbarnen kommer ifrån en kultur där familjen står för den sociala tryggheten - inte som här i Sverige där de sociala institutionerna står för mycket av denna trygghet (Angel, 2004, s 31). För barnen som kommer hit själva kan det vara till deras fördel att det ser ut så här i Sverige. Det ovanstående citatet kan dock visa på den krock som blir då barnen har förlorat sin sociala trygghet genom sin familj. De sörjer detta och det tar lite tid innan barnen kommer så långt i sin krisreaktion att de vågar släppa fram och berätta om sådant som de tidigare bara pratat om inom familjen. En annan psykologisk förklaring till att det kan ta ett tag innan barnen slappnar av efter ankomsten till Sverige är den som Kristal-Andersson (2001, s 83-157) presenterar i sin bok. Hon menar att barnen befinner sig i ett så kallat *tillvarotillstånd* där de känslor, tankar och förhållanden som omger och påverkar barnet i det nya landet. Dessa är oftast obehagliga för barnet då känslor som förlust och sorg är centrala. Det är dock lika vanligt att barnet känner sig misstänksam mot det nya landet (Kristal-Andersson, 2001, s 83-157).

Flera av våra intervjupersoner uttrycker att barnen har ett behov av att bearbeta det de varit med om;

Ofta är de ju traumatiserade när de kommer och har stora behov av att bearbeta det.

-IP6

... handlar om att bearbeta flykten och att komma till ett nytt land.

-IP5

Att bearbeta krisen menar Cullberg (2006, s 152) är någonting du kan börja göra när det akuta skeendet är över. Men bearbetningen leder inte till att det hemska, jobbiga och sorgliga försvinner. Den stora sorgen går aldrig helt över, den kommer finnas med resten av livet. Sorgen och förlusten kommer dock antagligen inte att dominera livet. Att börja släppa sorgen är en process som sker stegvis och som kan gå både framåt och bakåt (Cullberg, 2006, s 218).

Det kan också vara så att det ”typiska” reaktionsmönstret som Cullberg (2006) teoretiskt beskriver genom chockfasen, reaktionsfasen, bearbetningsfasen och nyorienteringsfasen (Cullberg, 2006, s 141-154) kan den traumatiska krisen också innehålla symtom av PTSD (Post Traumatic Stress Disorder, Posttraumatiskt stressyndrom). Att bevittna sina närståendes död eller själva bli utsatta för våld kan vara exempel på traumatiska händelser som gör att individen kan utveckla PTSD (Angel, 2004, s 41). En av våra intervjupersoner uttrycker tydligt att PTSD är något som många av de ensamkommande barnen lider av.

Ja, posttraumatisk stress är ju väldigt vanligt bland ensamkommande barn, det säger även forskning. [] många av de barn som kommer till landet har posttraumatiskt syndrom, de har varit med om mycket.

-IP3

Att uppmuntra barnen att prata om vad de har varit med om är något som flera intervjupersoner nämner som viktigt. Vissa kommuner har startat upp samtalsgrupper för dessa barn, andra har enskilda samtalskontakter. Att samtalet skulle ha en läkande effekt i bearbetningen av det barnet varit med om verkar som något de flesta kommunföreträdare anser. Intervjuperson 3 uttrycker detta på följande sätt;

Ja vi försöker prata med barnen och försöker liksom tala om för dem att det är bra att gå och prata med någon och att bearbeta det man har varit med om

-IP3

Sammanfattning

Att kommunerna arbetar för att sätta barnets behov i centrum framgår i alla intervjuer. Ur ett helhetsperspektiv har kommunerna gemensamt att de arbetar för barnet och dess bästa oavsett de olika kommunernas individuella förutsättningar. Vilket de också förväntas göra enligt socialtjänstlagen 1 kap 2 §. Således påstår alla intervjupersoner att fokus ligger på barnet. Även om en del kommuner främst arbetar med en specifik boendeform vid placeringen av ensamkommande flyktingbarn tas hela tiden hänsyn till barnets bästa, både utifrån barnkonventionen och utifrån barnets tillfälliga psykiska mående/ohälsa. Exempelvis i kommun 1, 2, 4 och 7 där tanken är att placera alla ensamkommande flyktingbarn i gruppboende, kan undantag göras om det visar sig att barnet har ett annat behov. Det kan vara att bo i ett mindre boende som familjehem eller ett behov av att bo i ett redan befintligt HVB-hem. Med andra ord menar företrädarna i de olika kommunerna att det alltid finns en möjlighet till undantag om det krävs för att tillgodose barnets bästa. Det intryck vi fått efter våra intervjuer är att de är väl införstådda med att det krävs en helhetssyn hos de professionella i arbetet med dessa barns situation och psykiska mående. Men det finns intervjupersoner som kan se att det i verksamheten finns vissa motsättningar i vad de kan erbjuda och barnets behov. Barnets bästa ska styra, inte verksamhetens menar IP 4. Där med menar intervjupersonen att man behöver påminnas om det ibland för det är inte så lätt som det låter. En medvetenhet som detta tror vi är mycket värt för barnen, det betyder att de som arbetar tänker och problematiserar i vardagsarbetet för att inte tappa fokus från barnet. De här barnen har samma rätt till ett bra liv som alla andra barn, det ska inte göra skillnad på barn och barn (artikel 22). Det vill säga ensamkommande barn är som alla andra barn därför ska ingen skillnad göras mellan våra svenska barn och ensamkommande flyktingbarn vilket tydligt framgår av de sistnämnda citaten kring artikel 22, där intervjupersonerna är noggranna med att poängtera detta.

Efter våra intervjuer har vi även förstått att många av barnen har upplevelser med sig som traumatiserat dem, där krisens förlopp som utlösts av traumat beskrivs i intervjupersonernas citat. Flera av barnen är drabbade av en mer sjuklig stress (PTSD) som följd av de traumatiska upplevelser de haft. Detta gör att barnet är i stort behov av hjälp för att kunna bli psykiskt frisk igen. Att uppmuntra barnet till att prata om sina upplevelser i speciella samtalsgrupper eller enskilt är något som förespråkas av intervjupersonerna, detta för att barnet ska kunna bearbeta sina upplevelser och gå vidare i livet.

Förutsättningar för att förbättra arbetet med placeringen av ensamkommande flyktingbarn

Vad som också framkommit av empirin är att företrädarna för de olika kommunerna upplever att förutsättningarna i arbetet med ensamkommande flyktingbarn kan förbättras. De uttrycker sig utifrån begreppen avsaknad och önskemål när de pratar om möjligheten till utveckling inom arbetet. Vi tycker att detta är viktigt att belysa och har valt att lyfta fram detta.

Företrädare från kommun 3 och 1 uttrycker följande;

Jag tänker att ett boende är ju ändå, för där skulle man ju önska att det fanns både och personal som har deras bakgrund om man säger plus svenskfödda personer som är väl integrerade i samhället det är ju jätteviktigt

-IP3

Det är bra med invandrarkompetens, det tror jag behövs om man ska jobba med dem här ärendena

- IP1:2

Att invandrarkompetens finns hos personalen som arbetar på gruppboenden med ensamkommande flyktingbarn är något flera företrädare ser som högst relevant. Att det finns personal med olika kompetenser, framförallt språkliga och kulturella kompetenser ses som en god förutsättning vilket skulle kunna underlätta arbetet. Att ha kunskap om barnens kulturella bakgrund och vara flerspråkig ses som en fördel när det gäller bemötandet av barnen, det anses dock lika viktigt med personal som är väl integrerade i det svenska samhället som har god kunskap om olika myndigheter och kan vägleda barnen.

Att invandrarkompetens behövs även i vanliga HVB – hem uttrycker företrädare för kommun 7 i följande citat;

Men det finns fortfarande HVB-hem som drar sig lite gran för det här med bristande språk och är inte vana att använda tolk och man vet inte riktigt på vilket sätt man ska kunna knyta det till sig. Det tycker jag är lite frustrerande...

-IP7

Utbildning är en annan förutsättning för att kunna leda utvecklingen framåt, både utbildning för myndighetspersoner som arbetar med ensamkommande barn men också utbildning för familjehem som tar emot dessa barn. Att som familjehem ta emot svenska barn kan skilja sig en del gentemot mottagandet av ensamkommande flyktingbarn där det kan dyka upp frågor och

problem som kräver en annan form av kompetens. Detta uttrycker företrädare för kommun 2 näst intill ordagrant;

Alla familjer vi rekryterar i X-kommun ska ju gå våran egen utbildning men det finns ju ingen som är skraddarsydd just för att ta emot ensamkommande... men det börjar komma lite mer så att man försöker skraddarsy lite mer för det kan vara andra frågor och andra typ av problem.

-IP2:2

Vad som hänger ihop lite med utbildning är även handledning vilket har nämnts som en avsaknad av företrädare i kommun 4. Inte sällan uppstår problematiska situationer som kräver handledning, det kan gälla situationer då barn blir utvisade eller bara bemötandet av olika kulturer. Ett behov finns av att diskutera, bearbeta och reflektera över arbetet med de ensamkommande barnen.

Tyvärr har vi inte någon handledning... och det är katastrofalt. Framförallt när det är barn som ska utvisas, barn som berättar att det är några till i familjen som dött eller ett syskon som har blivit kidnappad och så. Det är väldigt tufft att gå och bära på, så handledning saknas, det gör det.

-IP4

Vad som också synliggörs av flera företrädare är önskemålet om större tillgång till familjehem vilket kan ses som en bristvara. Ett annat önskemål som också går att urskilja är att göra gruppboenden för dessa barn mindre och mer familjära för att på så sätt lättare kunna fånga upp barnet/den unge. Företrädare från kommun 4 och 5 uttrycker sig följande;

Jag hade önskat att det var mindre HVB-hem. Alltså inte ens fem platser, kanske tre platser så det blir mer familjärt. Jag hade önskat fler familjehem att kunna använda sig av.

-IP4

Öppna nytt HVB, men då ska det inte vara ett stort HVB utan att lite mindre som är hemlikt.

-IP5

Företrädarna för kommun 3 och 6 är företrädarna för de kommuner som inte har avtal med migrationsverket och därmed inte kan benämnas vara anvisningskommuner. Att ett avtal inte finns kan ses som både en avsaknad och ett önskemål beroende på vilken kommun man frågar.

Företrädare för kommun 3 uttrycker det som en avsaknad att inget avtal finns vilket framgår av följande citat;

Varför har man inte boende och avtal så man kan veta exakt hur många man tar emot, man kan också tydligen säga ålder... vi känner att det skulle underlätta lite...

-IP3

Företrädare för kommun 6 framställer till skillnad från företrädare i kommun 3 avsaknaden av ett avtal mer som ett önskemål. På frågan om avtal är något som diskuteras i kommunen och som är på tal ges följande svar med efterföljande argumentation;

Nej, vi försöker hålla borta det eftersom vi har så väldigt mycket annan invandring.

-IP6

Med just ensamkommande så behöver man ännu större kompetens, det är väldigt svårt. Men kan inte bara säga ja visst! För vi tycker att det är bra att man får komma alltså så. Men det krävs en stor organisation och en rejäl kompetens för att klara av det.

-IP6

Avslutningsvis uttrycker företrädare för kommun 3 att ett ökat samarbete med migrationsverket och framförallt med socialstyrelsen som en förutsättning i arbetet. Socialstyrelsen skulle behöva ha en större insyn i hur arbetet bedrivs än vad dem har idag.

Sammanfattning

Vad som framgår i denna del av analysen är att det gemensamt hos alla företrädare från de olika kommunerna finns en tanke om att det skulle kunna gå att förbättra arbetet med och placeringen av ensamkommande flyktingbarn. Vad som nämns som önskvärt inom de olika kommunerna kan sammanfattningsvis sägas vara; en större invandrarkompetens hos personal som arbetar med ensamkommande barn på gruppboenden, mindre antal platser på gruppboenden, större tillgång till familjehem, utbildning, handledning, avtal/ icke avtal med migrationsverket samt att ett större samarbete finns med både migrationsverket och socialstyrelsen. Men trots att företrädarna i kommunerna kan uppleva att det finns en hel del saker att förbättra vill vi även poängtera att det i intervjuerna har framkommit mycket som fungerar väldigt bra också. Bland annat har flera

kommuner fått bekräftat att deras verksamheter bedrivs på ett önskvärt sätt både från migrationsverket och från socialstyrelsen.

Avslutande diskussion

Genom denna studie har vi fått en större och förbättrad kunskap i hur placeringsarbetet av ensamkommande flyktingbarn ser ut i sju olika kommuner. Vi har förstått att fastän vissa kommuner främst använder sig av en boendeform finns det alltid möjlighet att utreda andra alternativ utifrån barnets bästa och psykiska mående. En del kommuner har redan från början fler boendialternativ att erbjuda de ensamkommande flyktingbarnen, medan andra inte har samma möjligheter om det inte föreligger mycket särskilda behov. Vår förförståelse visade sig inte spegla verkligheten fullt ut, utan vi har nu förstått att i alla fall de kommuner vi varit i kontakt med är mer flexibla när det gäller var barnen ska bo än vad vi trodde. Det som stämde överrens med vad vi från början trodde var att kommunerna har valt att lösa boendet på olika sätt för dessa barn, men alla kan motivera valet och har fört ett resonemang för valet av boende, ett resonemang som innehåller både för- och nackdelar med boendevalet och som grundas i barnets bästa. I vårt urval har vi inkluderat kommuner som har avtal med migrationsverket men även de som inte har det, vilket har gjort att vi fått ett brett resonemang utifrån flera synvinklar angående placeringsarbetet med de ensamkommande flyktingbarnen. Detta har vi i vår studie sett som en tillgång då vår avsikt var att ta del av kommunföreträdarnas resonemang, inte jämföra kommunernas struktur.

Vi har fått intrycket att våra intervjupersoner är nöjda med sin verksamhet, samtidigt som de uttrycker att det finns förbättrings- och utvecklingsmöjligheter. Detta var inte något som vi hade med som en frågeställning i denna studie. Eftersom det i alla våra intervjuer kom att bli en av de mest centrala punkterna valde vi att lägga in ett avsnitt om det när vi presenterade vår empiri. Det vi funnit intressant med de förbättringar som efterfrågas av vissa av våra intervjupersoner är att de vill ha större möjligheter att komplettera själva boende insatsen med andra insatser som exempelvis med kontaktperson eller kontaktfamilj. Att lagändringen om att kommunerna ska ansvara för boende för dessa barn kom först år 2006, tänker vi att det var relativt nyligen i tiden. Att vissa av kommunerna upplever en avsaknad av riktlinjer från högre instanser, så som socialstyrelsen, och mer stöd och insyn i arbetet från migrationsverket är något som vi tänker oss släpar lite efter då lagändringen inte har så många år på nacken. Vidare tänker vi att det är de som arbetar med de praktiska lösningarna kring de här barnen som måste göra sig hörda hos de högre instanserna för att få tillgång till de resurser som de anser sig behöva för att kunna göra ett bra arbete och ge barnen det de behöver för att de ska få en bra start i sitt nya land.

Fortsatt forskning

Något som inte har fallit inom ramen för denna studie är betydelsen av en god man för de ensamkommande flyktingbarnen. Att undersöka den godemannens inverkan och betydelse när det gäller utredning och placering av barnet tycker skulle vara en intressant studie.

Litteraturförteckning

- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder- att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Brunnberg, Elinor, Borg, Rose-Marie & Fridström, Camilla (2011). *Ensamkommande barn: en forskningsöversikt*. Malmö: Studentlitteratur.
- Bryman, Alan (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Cullberg, Johan (2006). *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och kultur.
- Fälldin, Kerstin & Strand, Görel (2010). *Ensamkommande barn och ungdomar: en praktisk handbok om flyktingbarn*. Stockholm: Natur och kultur.
- Grundin (1994). *Att vara både flyktingbarn och fosterbarn; intervjuer med flyktingbarn, deras familjehem och handläggare i familjevården*. Spånga: Rinkeby stadsdelsförvaltning.
- Hammarberg, Thomas (2006). *Mänskliga rättigheter: konventionen om barnets rättigheter*. Ny, rev. uppl. Stockholm: Utrikesdepartementet.
- Hessle, Marie (2009). *Ensamkommande men inte ensamma - tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Pedagogiska institutionen: Stockholms universitet.
- Höijer, Catharina & Magnusson, Elisabeth, (2008) rapport nr 2008:9 I FoU Jämtes rapportserie *Från asylhem till eget hem – ensamkommande asylsökande barn*. Utvärderingsrapport från FoU JÄMT.
- Johansson Jan, Andersson Bengt & Hwang Philip (2008). What difference do different settings in residential care make for young people? A comparison of family-style homes and institutions in Sweden. *International Journal of Social Welfare*, Vol 17, No. 21, s 26-36.
- Kristal- Andersson Binnie (2001). *Att förstå flyktingar, invandrare och deras barn: en psykologisk modell*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundberg, Anna & Dahlquist, Lisa (2012) Unaccompanied children seeking asylum in Sweden: Living conditions from a child-centered perspective. *Refugee Survey Quarterly*, Vol. 31, No. 2, s. 54–75.
- Migrationsverket (2012) *Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar*. Tillgänglig: http://www.migrationsverket.se/download/18.78fcf371269cd4cda980004286/ensamkommande_barn_sv.pdf Nerladdad: 2012-11-30.
- Norrbom, Carl (1973). *Systemteori: en introduktion*. 4. uppl. Stockholm: M & B fackboksförlag.

Schjöd, Borrik & Egeland, Thor Aage (1989). *Från systemteori till familjeterapi*. Lund: Studentlitteratur.

Sveriges lagar (2012) Studentlitteratur AB: Lund

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Länk: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> . Nedladdad: 26 okt 2012.

Wigg, Ulrika (2008). *Att bryta upp och börja om: berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet*. Linköpings universitet.

Bilaga 1 (Intervjuguide)

Bakgrund

Kan du berätta om vad du jobbar med?

Hur kommer det sig att du jobbar med detta?

Ex. Hur länge har du jobbat inom detta verksamhetsområde? Har du haft andra arbetsuppgifter inom socialtjänsten?

Er kommun är en så kallad anvisningskommun vilket innebär att ni tar emot ensamkommande barn. Hur många barn tas uppskattningsvis emot av kommunen årligen?

Invandringen av ensamkommande barn har med åren ökat i Sverige, på vilket sätt har ni märkt av detta i er kommun?

Utredning och Placering av ensamkommande barn

Vilka boendeformer för ensamkommande barn har kommunen att erbjuda?

Kan du utveckla och berätta mer om boendeformen/ boendeformerna?

Kan du berätta hur du arbetar när du utreder barnet/den unge?

Ex. handläggningsprocessens gång.

Utifrån barnets bästa, hur ser ni på att placera ensamkommande barn i familjehem kontra HVB-hem?

Fördelar och nackdelar med de olika boendeformerna, dvs. HVB-hem och Familjehem

Hur kommer det sig att ni använder er av just denna typ (eller dessa typer) av boende?

Vad för slags riktlinjer finns i kommunen angående placeringen av ensamkommande barn?

Formella/ informella

Hur ser de ut? Om nej, vad skulle det göra för ditt arbete om det fanns?

Hur upplever du placeringsarbetet?

Problematiskt?

Avsaknad? Ex. riktlinjer, handledning

Hur förhåller ni er till tanken om de ensamkommande barnens individuella behov vid placering?

Avslutning

Hur önskar du att placeringsarbetet gick till?

Hur ser kommunens vision ut?

Hur ser du på möjligheten att utveckla och förbättra boendeformerna för ensamkommande barn i kommunen?

Utöver det vi har pratat om idag finns det någon ytterligare aspekt du vill ta upp eller beröra?

Tack för att jag fick intervjua dig!